

LEADER
EESTI

MTÜ PEIPSI-ALUTAGUSE KOOSTÖÖKOJA 2023–2030 STRATEEGIA

Lisa 1. Tegevuspiirkonna profiil ja
analüüs

Sisukord

SISSEJUHATUS JA METOODIKA	2
1 ORGANISATSIOON	4
1.1 TEGEVUSRÜHM JA LIIKMESKOND	4
1.2 JUHTIMINE JA TÖÖKORRALDUS	4
2 TEGEVUSPIIRKOND	6
2.1 PIIRKONNA ASUSTUS JA SIDUSUS	6
2.2 RAHVASTIK	10
2.3 SOTSIAALMAJANDUSLIKUD NÄITAJAD	19
2.3.1 <i>Töötus ja tööhõive</i>	19
2.3.2 <i>Omavalitsuste finantsid ja tulubaas</i>	24
2.3.3 <i>Rahulolu avalike teenustega</i>	26
2.3.4 <i>Kolmanda sektori näitajad</i>	27
2.4 PIIRKONNA ETTEVÕTLUSE ÜLEVAADE	28
2.4.1 <i>Majanduslikult aktiivsed ettevõtted ja ettevõtete müügitulu</i>	28
2.4.2 <i>Olulisemate sektorite näitajad</i>	31
2.4.3 <i>Turismi valdkonna ettevõtted</i>	34
3 PERIOODI 2015–2022 ANALÜÜS	34
3.1 JAGATUD TOETUSTE ÜLEVAADE	36
3.2 EESMÄRKIDE (JA MEETMETE) SIHTTASEMETE TÄITMINE	39
3.2.1 <i>M1 - Kohalikul ressursil baseeruva ettevõtluse arendamine</i>	41
3.2.2 <i>M2 - Peipsiääre väljaarendamine kvaliteetseks turismisihtkohaks</i>	42
3.2.3 <i>M3 - Kogukonna arendamine ja aktiveerimine</i>	43
3.2.4 <i>M4 - Koostöövõrgustike arendamine</i>	44
3.3 RAHULOLU PAK-I TEGEVUSEGA	44
4 ARENGUVAJADUSED JA -POTENTSIAAL	49

Sissejuhatus ja metoodika

Peipsi-Alutaguse Koostöökoda (edaspidi PAK) on mittetulundusühing, mille liikmeteks on Alutaguse vald Ida-Virumaal (endiste Alajõe, Iisaku, Illuka, Mäetaguse ja Tudulinna territooriumid) ja Mustvee vald Jõgevamaal (endise Avinurme ja Lohusuu valla territooriumid) ning nende territooriumil tegutsevad ettevõtted ja kodanikuühendused.

PAKi tegevuspiirkond paikneb Ida-Virumaa lõunaosas, mida iseloomustab põline elanikkond, Alutaguse põlismetsad, Peipsi järve vahetu lähedus ning suured sood. PAKi tegevuspiirkond pindalaga 1757 km² hõlmab 52% maakonna pindalast, olles seejuures väga hõredalt asustatud territoorium (4,7% maakonna rahvastikust).

LEADER-programmi toetusrahade kasutuselevõtuks perioodil 2023–2030 peavad kohalikud tegevusrühmad koostama strateegia, mis tugineb piirkonna olukorra analüüsil. **Siinse dokumendi näol on tegemist alusmaterjaliga järgmise perioodi strateegia koostamiseks.**

Piirkonna olukorra analüüsi koostamine hõlmas nelja etappi:

1. kvantitatiivne analüüs;
2. küsitlus liikmete ja taotlejate hulgas;
3. fookusgrupi intervjuud;
4. eelmise perioodi analüüs.

Kvantitatiivne analüüs

Analüüs hõlmas andmekogumist ja analüüsi piirkonna elanikkonna ning sotsiaalmajanduslike näitajate kohta (ettevõtlus). Andmetena kasutati avalikest allikatest kättesaadavat infot (Statistikaameti andmekogu, asutuste kodulehed), samuti tehti päringud äriregistrile ja rahvastikuregistrile. Muuhulgas koostati piirkonnale ka elanikkonna rahvastikuarengute analüüs.

Käesoleva töö raames ei ole tegevuspiirkonnale eraldi rahvastikuproгноosi koostatud.

Küsitlus liikmete ja taotlejate hulgas

Küsitlus viidi läbi veebipõhiselt, kasutades uuringutarkvara *SurveyMonkey*. Vastajatel oli aega kaks nädalat (18.04 -04.05.2022). Küsitlusele vastas 74 inimest. Küsimuste lõikes vastajate arv varieerub.

Küsimusi oli kokku 29 ja need hõlmasid vastaja tausta, hinnanguid tegevuspiirkonnale (tugevused, kitsaskohad, eripära), tegevusrühmale (rahulolu tegevustega) ning toetuste mõjususele (eesmärkide ja meetmete asjakohasus, täituvus jms). Samuti kaardistati ootusi uuele rahastusperioodile.

Fookusgrupi intervjuud ja kohtumised KOVide juhtidega

Saamaks kvalitatiivset sisendit tegevuspiirkonna arenguvajaduste kohta viidi läbi neli fookusgrupi intervjuud piirkonna kogukondade, noorte, ettevõtjate ning turismivaldkonna esindajatega, samuti kohtumised piirkonna omavalitsuste juhtidega ning PAK juhatuse ja bürooga. Intervjuude käigus täpsustati PAK piirkonna väljakutseid, arutati eelmise perioodi kogemusi meetme rakendamisel ning milline on soovitud seisund piirkonnas aastaks 2030 ja fookused uueks perioodiks, sh mida võiks PAKi piirkonnas katsetada, uuendada, millega eristuda.

Piirkondlikud kaasamiseminarid

Saamaks sisendit PAKi erinevate piirkondade kogukondade käest, viidi läbi kolm piirkondlikku kaasamiseminari, mis toimusid Avinurmes, Kiiklas ja Illukal. Kaasamiseminaride raames arutati tegevusrühma seniseid kogemusi ja väljakutseid, uue strateegia fookuseid ning piiranguid ning võimalikke koostööteemasid.

Eelmise perioodi analüüs

Eelmise perioodi analüüs hõlmas toetuste ülevaadet meetmete ja taotlejate kaupa, samuti hinnati eesmärkide saavutamist kehtivas strateegias sätestatud indikaatorite alusel. Vaatluse all oli periood 2016–2020 kui algne LEADER-tegevusperiood, millega oleks seatud eesmärgid pidanud saavutatud olema. Üleminekuperioodi näitajaid vaadeldi põgusalt.

Olukorra analüüs koosneb neljast peatükist. Neist esimene käsitleb organisatsiooni, teine tegevuspiirkonda, kolmas eelmist perioodi ja neljas võtab kokku piirkonna peamised arenguvajadused.

1 Organisatsioon

1.1 Tegevusrühm ja liikmeskond

Peipsi-Alutaguse Koostöökoda (edaspidi PAK) on mittetulundusühing, mille liikmeteks on Alutaguse vald Ida-Virumaal (endiste Alajõe, Iisaku, Illuka, Mäetaguse ja Tudulinna territooriumid) ja Mustvee vald Jõgevamaal (endise Avinurme ja Lohusuu valla territooriumid) ning nende territooriumil tegutsevad ettevõtted ja kodanikuühendused. PAK on üks 26 LEADER-tegevusrühmast Eestis, tegutsedes avaliku, era- ja kolmanda sektori võrdväärse partnerluse põhimõtetel.

PAK-il on seisuga 25.10.2022 a. 50 liiget¹, millest 2 on kohalikud omavalitsused, 15 kodanikuühendused ja 33 ettevõtet. Liikmete loetelu koos EMTAK koodidega on leitav PAK kodulehel².

MTÜ Peipsi-Alutaguse Koostöökoda on LEADER-põhimõtetele tuginev kohaliku elu arendav organisatsioon, mis on asutatud 14. juunil 2006. aastal Alajõe, Avinurme, Iisaku, Illuka, Lohusuu, Mäetaguse ja Tudulinna kohalike omavalitsuste ning nende piirkonnas tegutsevate ettevõtete ja kodanikuühenduste poolt. PAK-il oli 19 asutajaliiget, liikmete arv oli perioodi 2014-2020 strateegia koostamise ajaks kasvanud 34-ni ning käesoleva strateegia koostamise ajaks 50-ni.

Ühingu põhikirjaliseks eesmärgiks on kohaliku initsiatiivi ning kohaliku elu arendamine, tegevuspiirkonna integreeritud strateegia koostamine ja elluviimine, tuginedes kolme sektori partnerlusele.

Koostöökoda on tegutsenud vastavalt seitsmele LEADER-põhimõttele² ning perioodi 2008-2013 strateegiale, olles rahastustaotluste hindajaks ning otsuste langetajaks koha peal.

Lisaks LEADER-meetme üldeesmärgile (tegevuspiirkondade tasakaalustatud arendamine läbi LEADER põhielementide rakendamise) on PAK lähtunud oma tegevuses LEADER spetsiifilistest eesmärkidest:

- ettevõtjate konkurentsivõime tõstmine, eelkõige läbi ühistel tegevustel põhinevate tegevuste rakendamise;
- sotsiaalse kaasatuse edendamine;
- piirkondlike eripärade parem rakendamine;
- uuenduslike lahenduste leidmise ja kasutuselevõtmise soodustamine sh kogukonnateenuste arendamisel;
- kohaliku tasandi valitsemise parendamine läbi erinevate osapoolte kaasamise.

1.2 Juhtimine ja töökorraldus

PAK-i juhtorganiteks on liikmete üldkoosolek, juhatus. Juhtimisstruktuuri kujutab joonis 1.

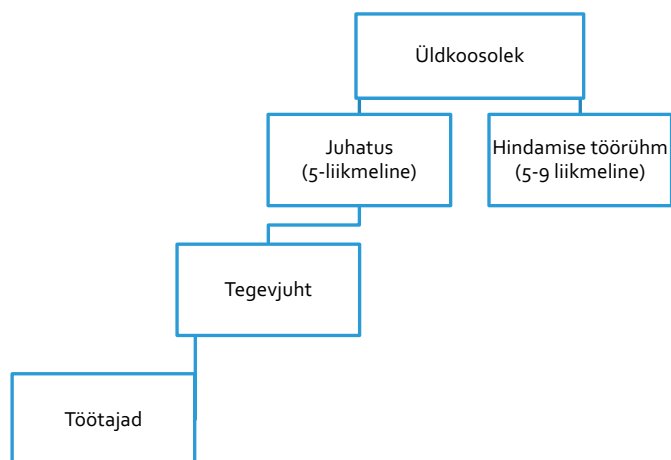
PAK kõrgeimaks juhtimisorganiks on liikmete üldkoosolek, kes määrab kindlaks juhatuse liikmete arvu ning valib selle liikmed. Hindamise töörühma (5-9 liiget) kinnitab juhatus

---

¹ sh 6 toetajaliiget, kellel ei ole hääleõigust üldkoosolekul

² https://www.pakmty.ee/Liikmed_13

lähtuvalt hindajate üldnimekirjast, mis on kinnitatud üldkoosoleku poolt. Organisatsiooni igapäevast tööd korraldavad tegevjuht ning arendusspetsialist.

Joonis 1. PAK juhtimisstruktuur

Üldkoosoleku pädevusse kuulub ühingu põhikirja ja eesmärgi muutmine, strateegia, tegevuskava ja eelarve vastu võtmine ning muutmine. Üldkoosoleku moodustavad PAK-i liikmed.

Üldkoosoleku otsuste täitmise eest vastutab **juhatuse**, kelle tööd juhib esimees. Juhatusel liikmed (5-liikmeline) valitakse üldkoosoleku poolt kaheks aastaks, pidades silmas nii territoriaalset kui ka sektoriaalset tasakaalustatust. Juhatusel pädevusse kuulub ühingu tegevuse korraldamine, liikmete vastu võtmine ja välja arvamine, strateegia ja tegevuskava koostamise korraldamine, raamatupidamise korraldamine ning aastaaruande esitamine üldkoosolekule. Juhatus vastutab ka põhivara soetamise ja laenu võtmise eest. Juhatus otsusega võetakse tööle tegevjuht ning määratakse talle tasu.

Koostöökoja tegevuse arendamiseks ning paremaks korraldamiseks võib juhatus moodustada täiendavaid tööorganeid, näiteks mitmesuguseid töögrupe ja komisjone.

Strateegia meetmetesse esitatud taotluste hindamiseks on moodustatud **hindamise töörühm**, kelle ülesandeks on laekunud rahastustaotluste hindamine. Töörühma menetlustöökorra kinnitab juhatus.

Organisatsiooni igapäevast tööd juhib **tegevjuht**, kes kinnitatakse ametisse juhatusel poolt.

Tegevjuhi ülesanded on alljärgnevad:

- organisatsiooni strateegia elluviimine;
- piirkonnale suunatud arendustegevuste juhtimine;
- tegevusplaani ja eelarve koostamine ning nende elluviimise jälgimine;
- kommunikatsiooni korraldamine, sh huvigruppide kaasamine;
- organisatsiooni riigisisese ja rahvusvahelise koostöö korraldamine.

Tegevjuht võtab vastavalt võimalustele ja vajadusele tööle täiendavaid meeskonnaliikmeid, sh näiteks sekretäri, projektijuhi ja raamatupidaja. Hetkel on palgaliseks töötajaks **arendusspetsialist**.

Kõikide PAK-i juhtimisstruktuuride juures peetakse kinni põhimõttest, et kolmanda ja erasektori esindajad peavad moodustama vähemalt 51% igast otsuseid tegeva tööorgani kinnitatud koosseisust.

Strateegia muutmiseks ja täiendamiseks kutsutakse kokku eraldi teemarühmad, korraldades aruteludeks erinevaid seminare ning ümarlaudu, kaasates piirkonna elanikke kõikidest sektoritest. Vajadusel kutsutakse osalema ka väliseid eksperte.

Peipsi-Alutaguse Koostöökoja strateegia elluviimine koosneb viiest omavahel seotud tegevuste komplektist:

- PAK-i kui organisatsiooni juhtimine, administreerimine ja arendamine – strateegia täitmise tagamine, organisatsiooni igapäevane juhtimine jms, sh nii tegevmeeskonna kui ka liikmete ja sihtgruppide võimekuse tõstmine läbi mitmesuguste koolituste jt ürituste;
- esitatud taotluste menetlemine ja hindamine – strateegia elluviimiseks ette nähtud ressursside (esmajoones LEADER-meetme vahendid) suunamine projektidesse, mis on kooskõlas piirkonna visiooni ja strateegiliste eesmärkidega;
- teavitamine – potentsiaalsete taotlejate informeerimine PAK-i meetmetest, samuti nende nõustamine projektide koostamisel ning elluviimisel;
- ühistegevuste korraldamine (vt ka ptk 3.3) – suuremat osa piirkonna omavalitsusi hõlmavate projektide algatamine PAK-i poolt;
- seire ja hindamine – rahastatud projektide elluviimise jälgimine ning strateegia tulemuslikkuse hindamine. Esitatud projekte menetleb tehniliselt PAK-i tegevmeeskond ning hindab selleks spetsiaalselt moodustatud hindamise tööühm.

2 Tegevuspiirkond

Peipsi-Alutaguse Koostöökoja tegevuspiirkonna arenguvajaduste ja –potentsiaali välja selgitamiseks analüüsitakse käesolevas peatükis tegevuspiirkonna olulisimaid näitajaid, tuginedes peamiselt piirkonna asustuse, rahvastikuarengute, piirkonna sotsiaalmajandusliku olukorra, avalike teenuste ja kodanikuliikumisega seonduvatele näitajatele.

2.1 Piirkonna asustus ja sidusus

Ida-Virumaal on kokku 8 kohalikku omavalitsust, millest üks – Alutaguse koos Mustvee valla Lohusuu ja Avinurme piirkonnaga naabermaakonnast Jõgevamaalt moodustavad Peipsi-Alutaguse Koostöökoja. Kokku tegutseb Ida-Virumaal kolm LEADER-tegevusrühma (lisaks Virumaa Koostöökogu ja Kirderanniku Koostöökogu).

PAK-i tegevuspiirkonnal puudub üks selge tõmbekeskus, tegemist on läbivalt maalise iseloomuga piirkonnaga (Joonis 2). Piirkonna jaoks on suuremateks keskusteks Avinurme ja lisaku, kus asuvad mh ka piirkonna ainukesed gümnaasiumid.

Joonis 2. PAK tegevuspiirkond

PAK-i tegevuspiirkond paikneb Ida-Virumaa lõunaosas, mida iseloomustab põline elanikkond, Alutaguse põlismetsad, Peipsi järve vahetu lähedus ning suured sood. PAK tegevuspiirkonna pindala on 1757 km² ja see hõlmab perioodi alguses 52% Ida-Viru maakonna pindalast. 2022. aasta seisuga moodustab PAK tegevusrühma Ida-Virumaale jääv osa 49% Ida-Viru maakonna pindalast ning Jõgevamaale jääv osa 12% Jõgeva maakonna pindalast.

PAKi piirkond on väga hõredalt asustatud territoorium (3,7 inimest km² kohta võrreldes Jõgevamaa keskmisega 11 in/km² ja Ida-Virumaa keskmisega 44,3 in/km²). (Tabel 1)

Tabel 1. PAK-i tegevuspiirkonna omavalitsused (rahvastikuregister, Statistikaamet³)

Üksus	Elanike arv 2015 (RR)	Pindala 2015 (km ²)	Asustustihedus 2015 (el/km ² kohta)	Elanike arv 2022 (RR)	Pindala 2022 (km ²)	Asustustihedus 2022 (el/km ² kohta)
Kogu Eesti	1350548,0	43468,2	31,1	1339458,0	43466,2	30,8
Ida-Virumaa	153317	3337,4	45,9	131699	2971,81	44,3
Alutaguse vald				4658	1458,71	3,2
Alajõe	622	109,0	5,7	555	109,0	5,1
Iisaku	1242	257,6	4,8	1183	257,6	4,6
Illuka	1058	538,1	2,0	1006	538,1	1,9
Mäetaguse	1750	285,1	6,1	1490	285,1	5,2
Tudulinna	471	269,2	1,7	405	269,2	1,5
Jõgevamaa	32274	2604,6	12,4	27889	2544,96	11,0
Mustvee vald				5280	609,98	8,7
Avinurme vald	1321	193,6	6,8	1143	193,6	5,9
Lohusuu vald	751	104,5	7,2	661	104,5	6,3
PAK	7215	1757	4,1	6443	1757	3,7

Seisuga 01.01.2022 on Rahvastikuregistri andmetel Ida-Virumaal elanikke 131 699 (Statistikaameti andmetel 132 736), Jõgevamaal 27 889 (Statistikaameti andmetel 27 857) ning PAK-i piirkonnas 6443. PAK-i piirkond on rahvaarvu mõttes ühtlasi kõige väiksem LEADER- tegevusrühm, pindalalt aga keskmiste hulka kuuluv.

Piirkonna suurimaks väärtuseks võib lugeda selle looduskeskkonda. Piirkonda jäävad mh Alutaguse metsad, Peipsi järve loode- ja põhjarannik, Kurtina järvestik, Muraka raba ja Selisoo. Ligikaudu kolmveerand territooriumist on arvatud maatulundusmaa hulka, mis on mõeldud põllumajandussaaduste tootmiseks ja metsanduseks. Teisalt jäävad endised Mäetaguse ja Illuka ning vähesel määral ka Iisaku vald põlevkivikaevandamise piirkonda, mis on avaldanud ühelt poolt olulist mõju keskkonnale ja teisalt laekuva ressursimaksu näol ka omavalitsuste eelarvetele.

PAKi piirkonda saab iseloomustada kui eri rahvaste, kultuuride ja uskude kokkupuutekohta, kuhu 12.-14. sajandil toimus vadjalaste ja 16.-17. sajandil vanausuliste sissetõu. Aja jooksul on erinevate kultuuride ja uskude koosmõjul välja kujunenud omapärane tervik. Piirkonda ühendab paiknemine Ida-Virumaa lõunaosas, kus on võrreldes maakonna põhjaosaga suuresti säilinud põline elanikkond. Tegevuspiirkond moodustab ühtse kultuuriruumi, mida iseloomustab pikaajaline tihe suhtlemine nii omavalitsuste kui ka kodanikuühenduste tasandil. Lisaks liidab piirkonda ühine looduskeskkond – Alutaguse metsad, rahvuspark, sood ja rabad ning kaunis Peipsi järv.

PAK piirkonna väljakutseks on ka varasemate omavalitsuste, kes on haldusreformi käigus ühinenud, ühtsuse kujundamine.

PAK liikmete ja toetuse taotlejate hulgas läbi viidud küsitlusest selgus, et peamise tegevuspiirkonna eripärana nähakse piirkonna kaunist, mitmekülgset ja puutumata loodust

³ Rahvaarv, pindala ja asustustihedus (RV0291), kättesaadav:

https://andmed.stat.ee/et/stat/Lepetatud_tabelid_Rahvastik.Arhiiv_Rahvastikunäitajad%20ja%20koosseis.%20Arhiiv/RV0291 ja (RV0291U), kättesaadav: https://andmed.stat.ee/et/stat/rahvastik_rahvastikunaitajad-ja-koosseis_rahvaarv-ja-rahvastiku-koosseis/RV0291U

- Alutaguse ürgsed metsad, loomariik, Peipsi järv ja rabad. Sellega seonduvalt ka geograafilist asukohta ja mõnusalt hajali asustust ning piirkonna rahulikkust, vaikust ja turvalisust.

Väga sagedasti tuuakse esile piirkonna inimesi ja kokkuhoidvat kogukonda ning elanike tahet piirkonna eest "võidelda". Samuti piirkonna võimaluste mitmekesisust ning potentsiaali - kiirelt arendatav piirkond annab palju võimalusi ja tihti põnevaid projekte. Korduvalt mainitakse ka tugevat kultuuripärandit, mitmekihilist pärandkultuuri ning kohalikku aja- ja kultuurilugu, sh Peipsi lähedust. Vähem, kuid siiski korduvalt, tuuakse piirkonna eripärana välja ka soodsat ettevõtluskeskkonda ning häid tingimusi ettevõtlusega tegelemiseks, kakskeelse kogukonna koostööd ning turismi potentsiaali - Illuka kant on kuulus nii Kuremäe kloostri kui ka Pannjärvel asuva Alutaguse Spordikeskuse kaudu, kus korraldatakse Alutaguse suusamaratone ja teisigi tuntuid spordivõistluseid. Piirkonda külastavad paljud turistid ja tervisesportlased üle Eesti ja ka välismaalt.

Kui piirkonna eripära tajutakse siiski küllaltki sarnaselt ja tuuakse välja positiivne piirkonnas, siis piirkonna iseloomuliku ühisosana või sidususe põhjustena nähakse lisaks positiivsele ka mitmeid nõ ühendavaid probleeme. Positiivse ühisosana nähakse turismiga seonduvat - turismi arendamine, piirkonna promomist ja atraktiivsemaks muutmine, tähelepanu headele spordivõimalustele (discgolfi rajad, kergliiklusteed), mis toovad ka väljastpoolt inimesi piirkonda. Samas nähakse ühendavana ka turismiga seonduvaid probleeme - turismile suunatud võimaluste vähest ärakasutamist, rannikuala võimaluste vähest arendamist ning turismi liigset lühihooajalisust, mistõttu peaks talveks piirkonda mõtlema tegevusi.

Positiivse ühisosana nähakse ka kultuuriruumi ja tugevat ajaloolist jälge kultuuritegevustes (laulmine, orkester jms). Samuti ettevõtlike inimeste olemasolu ning väikeettevõtlust ja põllumajanduse, loomakasvatuse, metsanduse ja maaturismiga tegelemist. Püüdlust olla iseseisvamad ja jätkusuutlikumad, kaasajastada oma tehnikaparki ja tootmishooneid, et paremini oma maid ja metsi hooldada ning loomapidamist tõhustada. Tahet olla ilus ja avatud piirkond, kuhu tahaksid möödasõitjad sisse põigata.

Üheks selgeks ühisosaks on hajaasustusega seonduv – seda nii ühendavana kui eraldavana: suur territoorium, millel elab vähe inimesi, kus konkurents omavahel on väike või olematu, seega on võimalusi tegutsemiseks, seovad ühised eesmärgid ja eriline kultuuriruum. Teisalt kui suurel pinnal on vähe inimesi võib erineda arusaam kogukonna ruumist ning teenustel pole piisavalt tarbijaid. Sellega seonduvaks on mure ääremaastumise pärast - noorte lahkumine, aga ka kohalike inimeste passiivsus kultuuriürituste suhtes ning kaks eri kultuuriruumi.

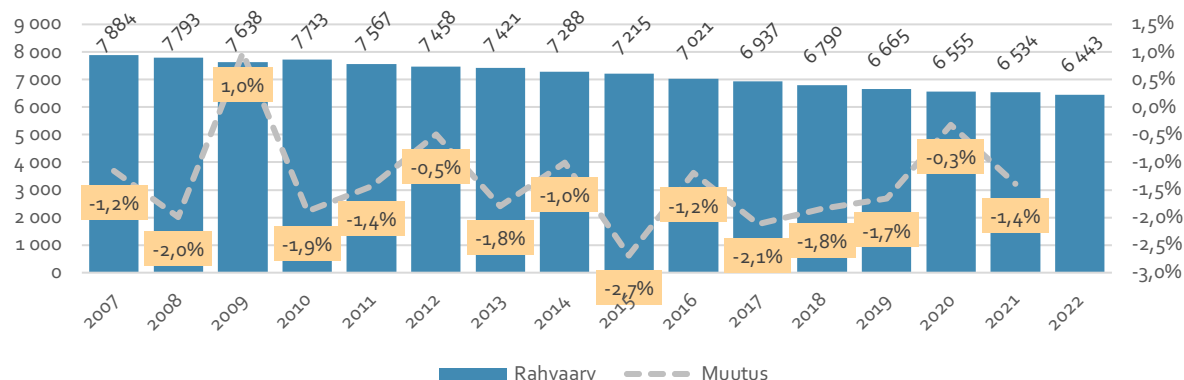
Ühisosana nähakse piirkonna peamisi probleeme – noorte vähesust ja elanikkonna vananemist, koostöö ja ühtsuse puudumist, töö ja töötajate puudust ning muukeelset elanikkonda ja keelebarjääri. Ühtsuse ja koostöö puudumise üheks põhjuseks on, et endistest valdadest ei ole veel saanud ühte tervikut ega tekkinud ühtse valla tunnet ning iga piirkond ajab endiselt oma asja - kõik proovivad arendada oma piirkonda, ent puudub suurem pilt ja koostöö selle osas. Koostöö puudumiseks peetakse ka inimeste väsimist ja elanike passiivsust. Enam soovitaks "näha ja tunda" omavalitsuse huvi ja ühistegevuse koondumist, laiemat ettevõtjate koostööd – täna igaüks nokitseb vaikselt omas nurgas ja laiem koostöö puudub: näiteks, kes müüb kala, kes müüb liha ja kes küpsetab leiba, kuid terviklikku toodet või infot, kus mis toimub ja kust mida saab, klientidele ei pakuta. Seda ka erinevate ürituste ja majutuse osas. Töö- ja töötajate puudust ning kakskeelse elukeskkonna probleemi nähakse osalt seotuna - häid töötajaid on raske leida, sest spetsialistid lähevad suurematesse

linnadesse õppima ning suure tõenäosusega jäävad sinna, tagasitulijaid on vähe. Teisalt mängib rolli keelebarjäär - pea igal töökohal on vajalik vene keele oskus, aga noortel, kes seda keelt ei räägi, pole potentsiaali piirkonnas hea palgaga kohta leida, mistõttu pole see piirkond noorte seas kolimiseks ja tagasi tulemiseks niivõrd atraktiivne. Lisaks nähakse väljakutset ka muukeelse elanikkonna suures osakaalus, mis mõjutab kohalikke traditsioone ja komberuumi.

2.2 Rahvastik

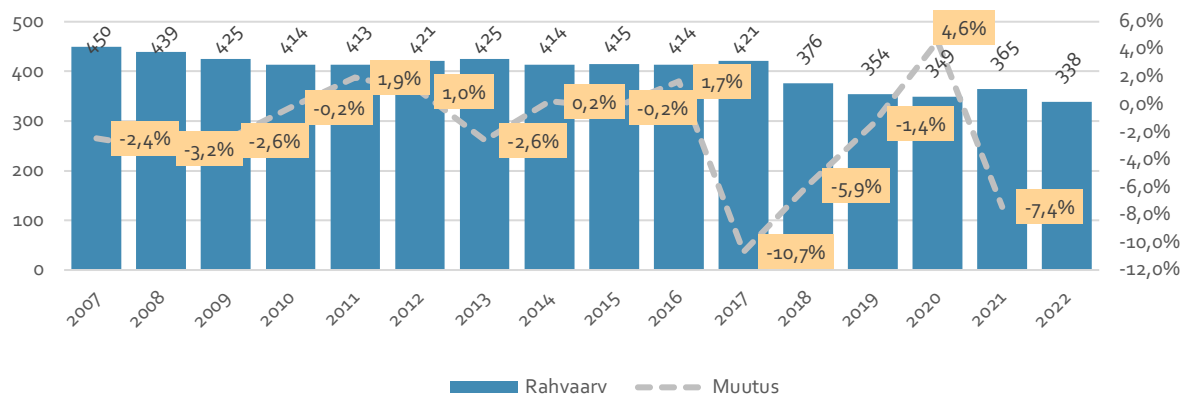
Ida-Viru maakonnas elas 2022. alguses kokku ligi 132 000 elanikku. Rahvaarv maakonnas on viimase 15 aasta jooksul kahanenud kokku u 40 000 elaniku võrra ehk aastakeskmiselt -1,6% võrra. Jõgeva maakonnas elas 2022. alguses kokku ligi 28 000 elanikku ja kahanemine on toimunud samaväärses mahu (arvestamata haldusreformi käigus toimunud piiride muutuse mõju). See on oluliselt kiirem kui Eesti rahvaarvu kahanemise tempo (aastakeskmiselt -0,1%).

Elanike arv PAK tegevuspiirkonnas oli rahvastikuregistri andmetel 1. jaanuari 2022. a seisuga 6443 inimest. Tegevuspiirkonna territooriumi vastava osa elanikud moodustavad 4% Ida-Viru ja 6% Jõgeva maakonna rahvaarvust. Viimase 15 aasta jooksul on rahvaarv tegevuspiirkonna territooriumil aastakeskmiselt kahanenud -1,2%, kokku u 1440 inimese võrra, seega aeglasemalt kui maakondades keskmiselt. Kahanemise tempo on viimasel kümnel aastal olnud -1,4% ehk keskmisest pisut kiirem (Joonis 3).

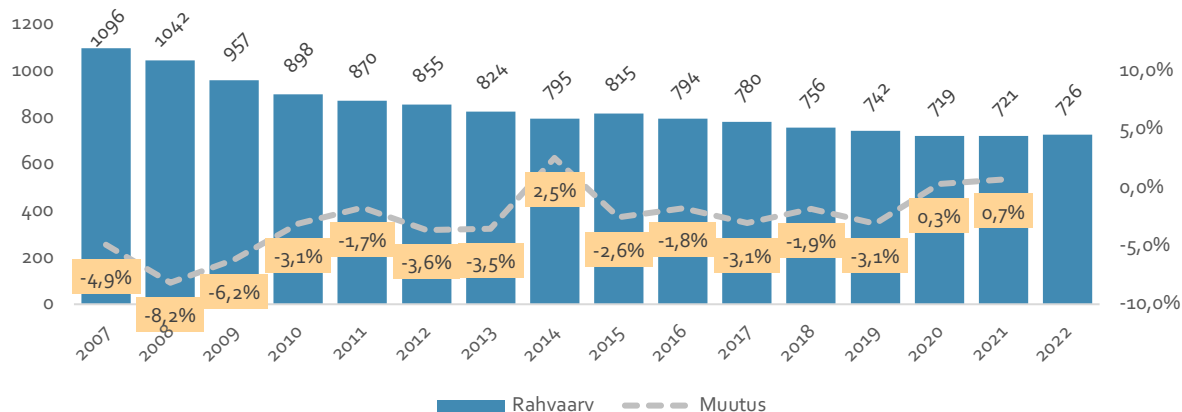
Joonis 3. Rahvaarvu muutus PAK tegevuspiirkonnas 2007-2022 (rahvastikuregister)

Kuni 6-aastaste laste arv on vähenenud. Kui 2022. aasta alguses on vanusrühmas 338 last, siis 15 aastat tagasi oli neid enam kui saja võrra rohkem. Kiirem kahanemine on toimunud eelkõige möödunud viiel aastal (Joonis 4).

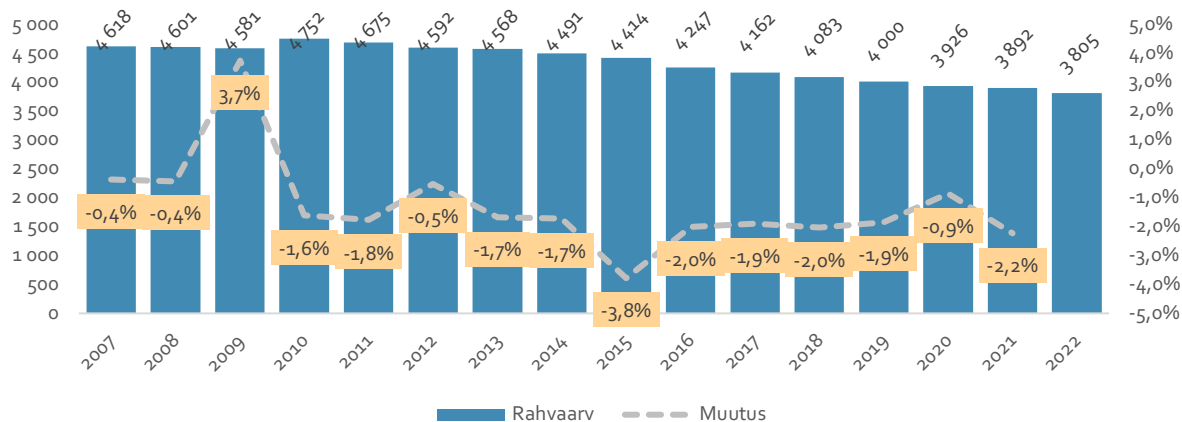
Joonis 4. Vanusrühma 0-6 muutus PAK tegevuspiirkonnas 2007-2022 (rahvastikuregister)

Koolieas laste arv on vaatlusperioodil samuti oluliselt vähenenud, kui 2022. aasta algul elas piirkonnas 726 7–18-aastast, siis 15 aastat tagasi oli neid veel ligi 1100. Koolieas laste arv kahanes enim perioodi esimesel poolel, 2019. aastast alates on toimunud stabiliseerumine (Joonis 5).

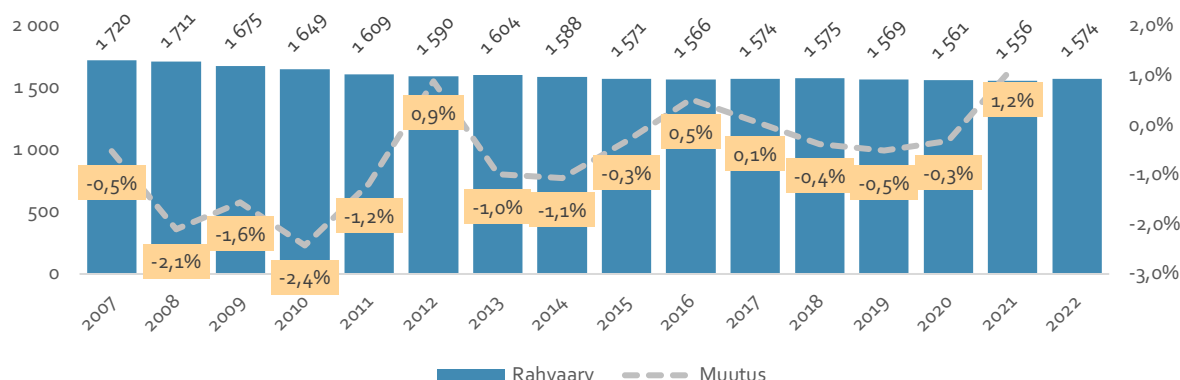
Joonis 5. Vanusrühma 7-18 muutus PAK tegevuspiirkonnas 2007-2022 (rahvastikuregister)

Tööealise elanikkonna arvukus (vanuserühm 19–64) on perioodil 2007–2022 olnud langev, aastakeskmiselt -1,2% võrra. Piirkonnas kokku 3805 tööeas elanikku, viisteist aastat tagasi oli neid u 800 võrra enam (Joonis 6).

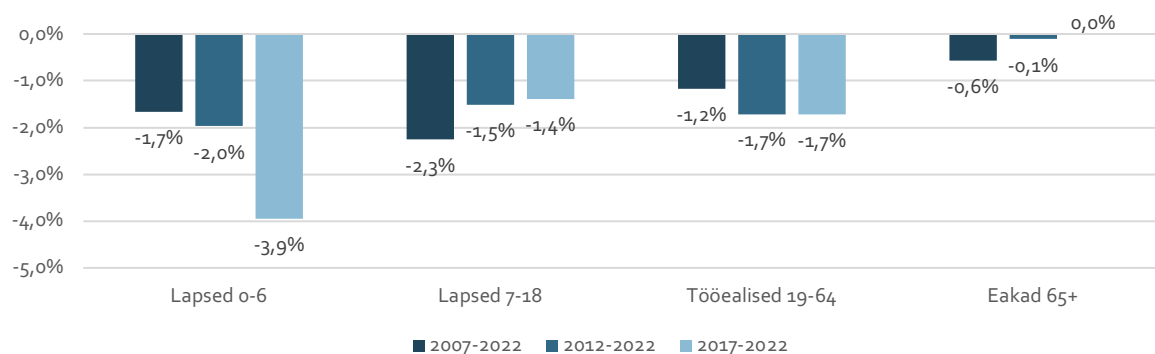
Joonis 6. Vanusrühma 19-64 muutus PAK tegevuspiirkonnas 2007-2022 (rahvastikuregister)

Ka eakate elanike arv on vähenenud, kuid võrreldes teiste vanuserühmadega mitte nii suurel määral. Kui 65-aastaseid või vanemaid elanikke oli nii viisteist aastat tagasi 1720, siis 2022. aastal 1574 (Joonis 7).

Joonis 7. Vanusrühma 65+ muutus PAK tegevuspiirkonnas 2007-2022 (rahvastikuregister)

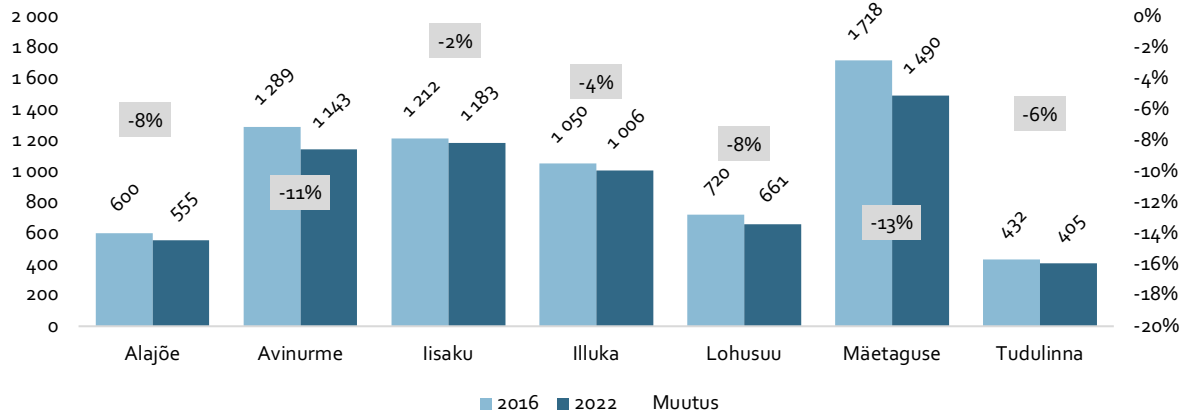
Vanuserühmade aastakeskmise muutuste dünaamika ajaperioodidel on olnud erinev. Kui noorte ja eakate arvu kahanemise tempo on aeglustunud, siis laste ja tööealiste hulgas kiirenenud (Joonis 8). Joonis 8.

Joonis 8. Rahvaarvu aastakeskmise muutus vanuserühmades 2007-2022 (rahvastikuregister)

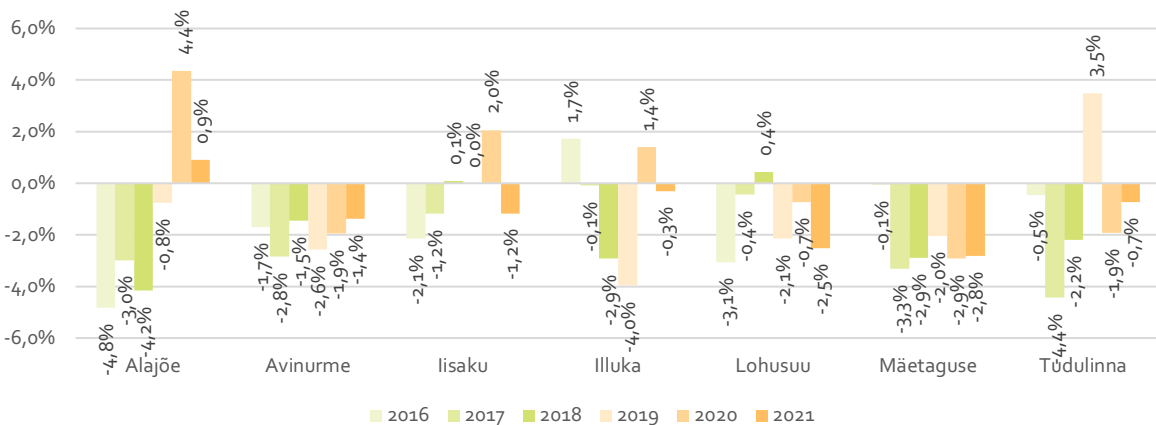
PAK tegevuspiirkond on analüüsis jaotatud seitsmeks alapiirkonnaks viimase haldusreformile eelnenud omavalitsusüksuste jaotuse alusel. Kõik piirkonnad on väikese rahvaarvuga. Üle tuhande elaniku on Mäetaguse (1490), lisaku (1183), Avinurme (1143) ja Illuka (1006) piirkonnas. Lohusuu piirkonnas on elanikke 661, Alajõe piirkonnas 555 ja Tudulinna piirkonnas 405.

Viimase kuue aasta vaates saab piirkondade rahvaarvu muutuse vaates eristada kolme trendi. Tegevuspiirkonna keskmisest kiirema tempoga (11–13%) on kahanenud Mäetaguse ja Avinurme piirkonna elanike arv. Kahanemine on olnud samaväärne piirkonna keskmisega (6-8%) Alajõe, Lohusuu ja Tudulinna piirkonnas. Väikesemahuline kahanemine (2-4%) on aset leidnud lisaku ja Illuka piirkonnas (Joonis 9).

Joonis 9. Rahvaarvu muutus piirkondades 2016 võrrelduna 2022 (rahvastikuregister)

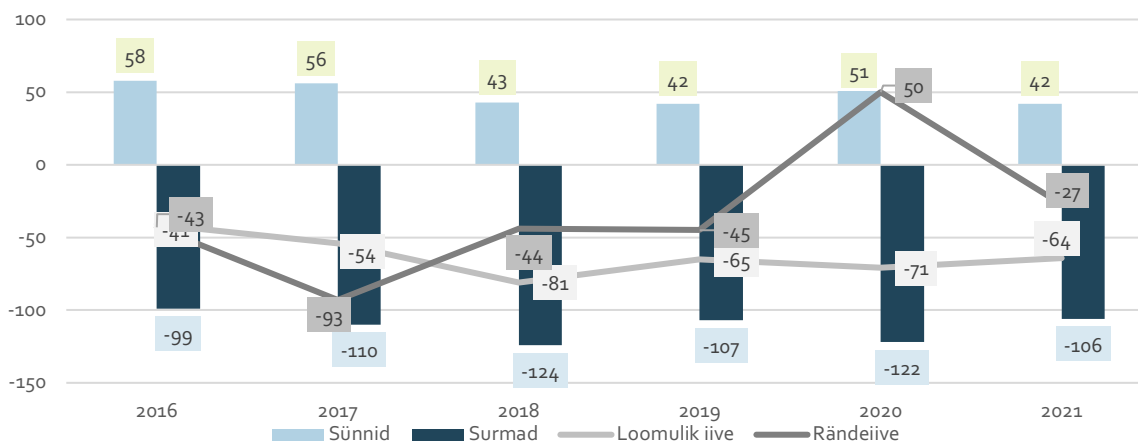
Piirkondade vaates on möödunud kuuel aastal valdav osa aastaid toimunud rahvaarvu kahanemine. Kui välja arvata Mäetaguse ja Avinurme piirkond, on teistes piirkondades esinenud üksikuid kasvuaastaid (Joonis 10).

Joonis 10. Rahvaarvu muutus piirkondades aastate lõikes 2016-2022 (rahvastikuregister)

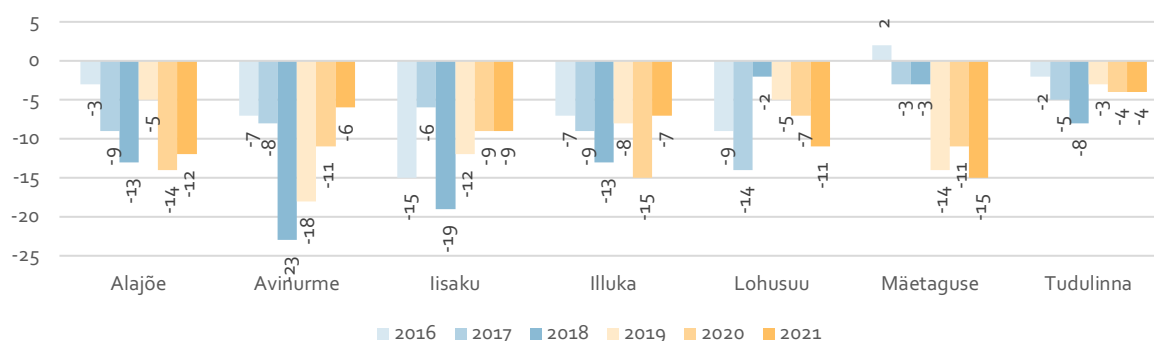
Piirkonnas on kokku 102 elanikega asustusüksust. Rahvaarvult domineerib maaline asustustüüp. Ainult 1/3 elanikkonnast asub neljas alevikus (Iisaku, Avinurme, Mäetaguse, Lohusuu).

Loomulik iive on tegevuspiirkonnas perioodil 2016-2021 olnud negatiivne ehk surmade arv ületab sündide arvu. Aastane sündide arv piirkonnas tervikuna on olnud vahemikus 42-58, aastakeskmiselt on sünde 49. Samal ajal surmasid 203. Perioodil kokku on aastakeskmiselt piirkonnast lahkunud 34 inimest enam, kui saabunud. Aastal 2020 oli rände iive erandlikult positiivne (Joonis 11).

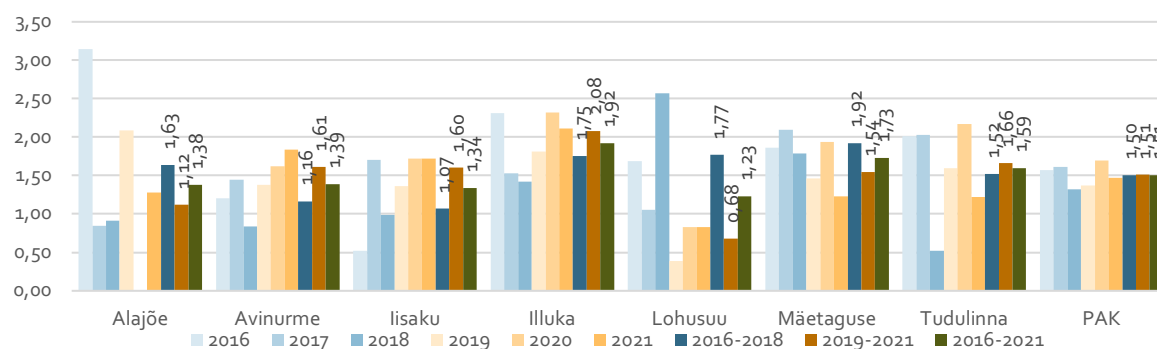
Joonis 11. Loomulik- ja rändeivide 2016-2021 (rahvastikuregister)

Sündimus- ja suremuskäitumine on piirkondades sarnane. Möödunud kuuel aastal on seitsme piirkonna peale olnud ainult üks positiivse loomuliku iibega aasta (Joonis 12).

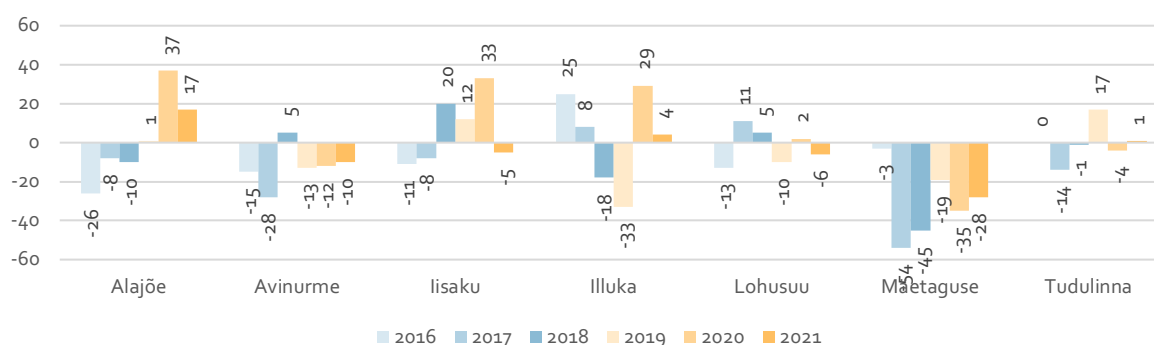
Joonis 12. Loomulik iive piirkondades 2016-2021 (rahvastikuregister)

Summaarne sündimuskordaja on PAK tegevuspiirkonnas kuuel aastal olnud vahemikus 1,32 kuni 1,69 last viljakas eas naise kohta, keskmiselt 1,51 last. Näitaja on allpool rahvastiku taastetaset (keskmiselt 2,1 last) ning madalam ka võrreldes Eesti keskmisega samal perioodil (1,62 last viljakas eas naise kohta). Kordaja on olnud kõrgem Illuka (1,92) ja Mäetaguse (1,73) piirkonnas. Tegevuspiirkonna keskmisega samalaadsel tasemel on näitaja Tudulinna (1,59) piirkonnas ning madalam Avinurme (1,39), Alajõe (1,38), lisaku (1,34) ja Lohusuu (1,23) piirkonnas (Joonis 13).

Joonis 13. Summaarne sündimuskordaja aastatel 2016–2021

Ajas ja piirkondades on rändekäitumine olnud erinev. Absoluutnumbrites paistab silma negatiivse rändeiibega Mäetaguse ja ka Avinurme piirkond. Samas näiteks lisaku, Illuka ja Alajõe piirkonnas on olnud mitmeid sisserännuaastaid (Joonis 14).

Joonis 14. Rändeiive piirkondades 2016-2021 (rahvastikuregister)

Kokkuvõtvalt on viimasel kuuel aastal loomuliku- ja rändeiibe mõju tegevuspiirkonna rahvaarvu muutusele olnud vastavalt $-0,9\%$ ja $-0,5\%$ aastas. Loomuliku iibe negatiivne mõju on olnud suurim Alajõe ($-1,7\%$) ja Lohusuu piirkonnas ($-1,2\%$), väikseim Mäetaguse piirkonnas ($-0,5\%$). Rändeiibe aastakeskmise negatiivne mõju on olnud eranditult suurim Mäetaguse piirkonnas ($-1,9\%$). Alajõe, lisaku ja Illuka piirkonnas on rändeiive olnud positiivne (Tabel 2).

Tabel 2. Loomuliku- ja rändeiibe mõju rahvaarvu muutusele piirkondades 2016-2021 (rahvastikuregister)

Loomuliku iibe jaotus	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Aastakeskmise
Alajõe	-0,5%	-1,6%	-2,3%	-0,9%	-2,7%	-2,2%	-1,7%
Avinurme	-0,5%	-0,6%	-1,9%	-1,5%	-0,9%	-0,5%	-1,0%
lisaku	-1,2%	-0,5%	-1,6%	-1,0%	-0,8%	-0,8%	-1,0%
Illuka	-0,7%	-0,8%	-1,2%	-0,8%	-1,5%	-0,7%	-1,0%
Lohusuu	-1,3%	-2,0%	-0,3%	-0,7%	-1,0%	-1,6%	-1,2%
Mäetaguse	0,1%	-0,2%	-0,2%	-0,9%	-0,7%	-1,0%	-0,5%
Tudulinna	-0,5%	-1,2%	-1,9%	-0,7%	-1,0%	-1,0%	-1,0%
Kokku	-0,6%	-0,8%	-1,2%	-1,0%	-1,1%	-1,0%	-0,9%
Rändeiibe jaotus	2016	2017	2018	2019	2020	2021	aastakeskmise
Alajõe	-4,3%	-1,4%	-1,8%	0,2%	7,0%	3,1%	0,5%
Avinurme	-1,2%	-2,2%	0,4%	-1,1%	-1,0%	-0,9%	-1,0%
lisaku	-0,9%	-0,7%	1,7%	1,0%	2,8%	-0,4%	0,6%
Illuka	2,4%	0,7%	-1,7%	-3,2%	2,9%	0,4%	0,3%
Lohusuu	-1,8%	1,6%	0,7%	-1,4%	0,3%	-0,9%	-0,3%
Mäetaguse	-0,2%	-3,1%	-2,7%	-1,2%	-2,2%	-1,8%	-1,9%
Tudulinna	0,0%	-3,3%	-0,2%	4,2%	-1,0%	0,2%	0,0%
Kokku	-0,6%	-1,3%	-0,6%	-0,7%	0,8%	-0,4%	-0,5%

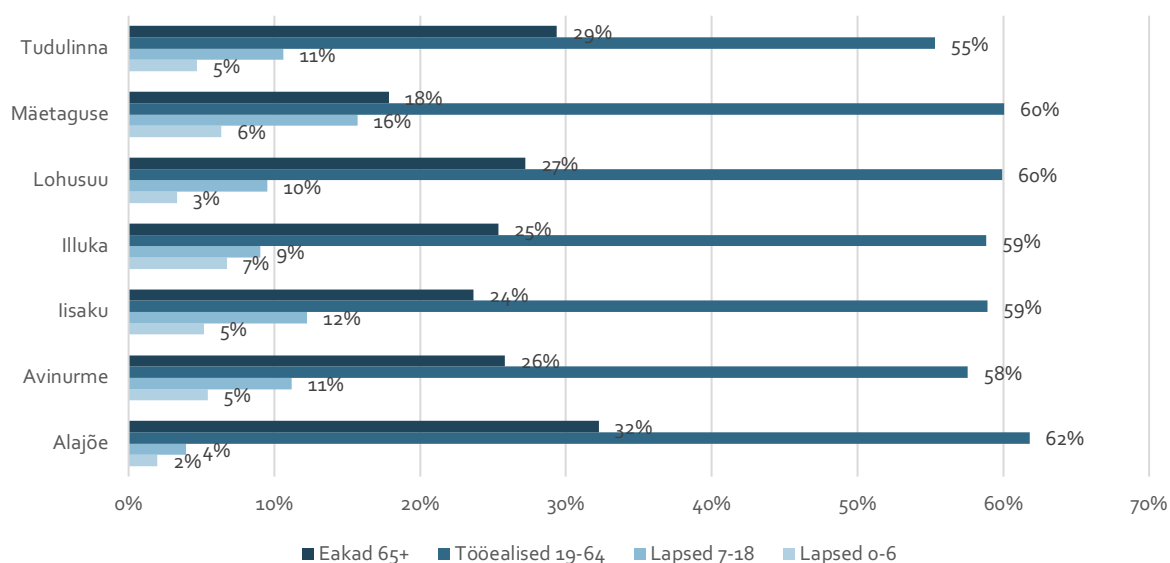
Võrreldes rahvastiku vanusstruktuuri 2022. aastal kuue aasta taguse ajaga (arvestades sünde, arvestamata surmasid), joonistub välja dünaamika, kus tegevuspiirkonna kui terviku vaates on väljaränne toimunud eelkõige vanuserühmades 20-34 eluaastat, kuid ka kuni 4-aastaste laste hulgas. Alates 40. eluaastast on toimunud mõningane sisseränne tegevuspiirkonda (Tabel 3).

Tabel 3. Rändesaldo perioodil 2016- 2021 5-astastes vanusrühmades (rahvastikuregister)

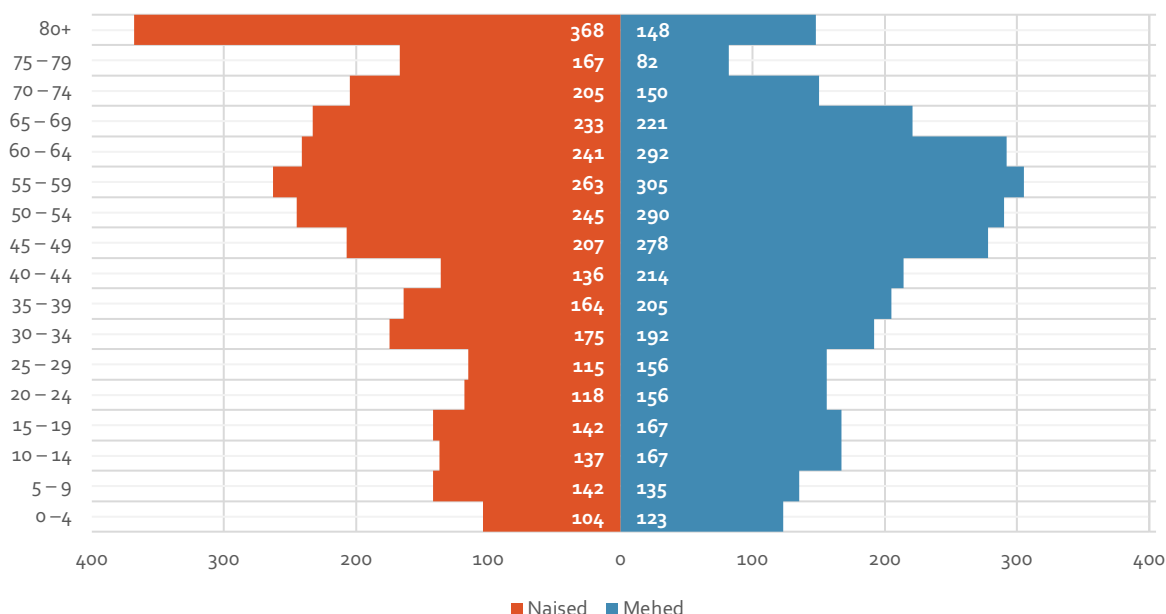
Vanus	Alajõe	Avinurme	lisaku	Illuka	Lohusuu	Mäetaguse	Tudulinna	PAK
0-4	-8	1	13	-2	-4	-33	-4	-37
5-9	1	3	14	5	-3	-21	0	-1
10-14	4	-8	7	1	2	-5	4	5
15-19	-1	-8	-6	0	-2	-11	1	-27
20-24	-3	-25	-11	-15	-1	-33	-4	-92
25-29	-2	-33	-18	-6	-6	-34	-8	-107
30-34	-9	-5	-23	-2	-7	-30	-2	-78
35-39	-1	-8	1	4	3	-11	-4	-16
40-44	5	2	8	-2	-2	-4	2	9
45-49	10	1	5	6	-3	-1	4	22
50-54	4	0	2	-5	5	-2	1	5
55-59	5	-7	3	11	-1	-13	4	2
Kokku	5	-87	-5	-5	-19	-198	-6	-315

Tegevuspiirkonna elanikest 5,2% on kuni 6-aastased, 11,3% vahemikus 7–18 eluaastat, tööealisi on 59,1% ning 65-aastaseid ja vanemaid elanikke 24,4 % kogurahvastikust. Kuni 18-aastaste osakaal kogurahvastikus (16,5%) on madalam Eesti keskmisest näitajast (20,2%). Tööealisi on võrreldes Eesti keskmisega (59,6%) samaväärsel tasemel. Eakate osakaal rahvastikus on mõnevõrra kõrgem kui Eesti keskmine näitaja (20,2%). Piirkondade lõikes on vanusjaotuses mõningad erinevused. Kuni 18-aastaseid on enim Mäetaguse piirkonnas (22%). Alajõe ja Tudulinna piirkonna rahvastikus on väga kõrge eakate osakaal (Joonis 15).

Joonis 15. Vanusrühmade osakaal piirkondades 2022 (rahvastikuregister)

Vaadeldes 2022. aastaks kujunenud piirkonna elanikkonna soo-vanuskoosseisu, on näha, et elanike jaotus on vanuselisel tasakaalust väljas. Arvukaimad 5-aastased vanuserühmad, kus elanike arv on u 500 või enam, on vahemikus 45–64 eluaastat (enam kui 500 on ka 80-aastaseid ja vanemaid elanikke). Vanuserühmade vahemikus 30–44 eluaastat suurus jääb 350 kanti. Kuni 24-aastaste vanuserühmade suurus aga üldjuhul juba väiksemaks kui 300 elanikku (Joonis 16).

Joonis 16. Rahvastiku soo-vanusjaotus PAK tegevuspiirkonnas seisuga 1.01.2022 (rahvastikuregister)

Ülalpeetavate määr iseloomustab ülalpeetavate (0–14-aastaste ning 65-aastaste ja vanemate) põlvkondade summaarse arvukuse suhet tööealiste (15–64-aastaste) arvukusse. Mida väiksem see suhe on, seda väiksem koormus on tööelistel. Eesti keskmine näitaja on 0,58. Tegevuspiirkonna näitaja tasemel 0,59 on samaväärne, kuid võrreldes Eesti keskmisega moodustavad ülalpeetavatest proportsionaalselt suurema osa eakad.

Demograafiline tööturusurve indeks arvutatakse kui 5–14-aastaste elanike ja 55–64-aastaste elanike arvukuse suhe. Indeks iseloomustab lähitulevikus tööturule sisenevate ja sealt väljuvate põlvkondade arvukuse vahekorda (tasakaalus rahvastiku korral võrdub ühega). Tegevuspiirkonnas on tööturule sisenevad põlvkonnad oluliselt väiksemad kui sealt väljuvad. Indeksi väärtus tasemel 0,53 on madalam võrreldes Eesti keskmisega (0,86). Lihtsustatult siseneb järgmisel kümnendil tööturule oluliselt vähem inimesi, kui sealt väljub.

Sugude suhe näitab meeste arvu suhtena 100 naise kohta. Sugude suhe on tegevuspiirkonnas kogurahvastiku vaates pigem tasakaalus (1,04). Samas peamises fertiilses eas vanusrühmas (20–39) on mehi enam kui naisi (1,24). Teisalt ei ole „pruudipöud“ siiski nii suur kui paljudes teistes Eesti maapiirkondades.

Kokkuvõttev profiil PAK ja selle alapiirkondade peamistest demograafilistest näitajatest on esitatud tabelis 4.

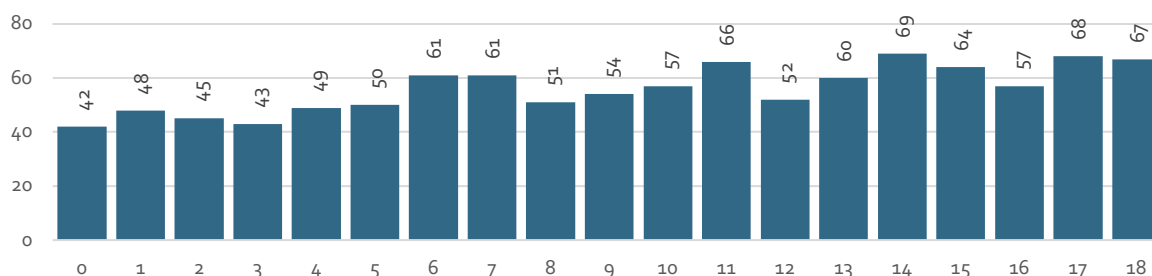
Tabel 4. Demograafilised näitajad PAK tegevuspiirkonnas 2016-2022 ja piirkondades 1.01.2022 (rahvastikuregister)

PAK	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ülalpeetavate määr	0,55	0,56	0,56	0,56	0,57	0,58	0,59
Demograafilise tööturusurve indeks	0,65	0,63	0,59	0,56	0,54	0,54	0,53
Sugude suhe	1,00	0,99	1,01	1,02	1,03	1,03	1,04
Sugude suhe vanuserühmas 20-39	1,19	1,17	1,26	1,31	1,33	1,28	1,24

Piirkonnad 2022	Alajõe	Avinurme	lisaku	Illuka	Lohusuu	Mäetaguse	Tudulinna
Ülalpeetavate määr	0,56	0,62	0,60	0,63	0,58	0,51	0,67
Demograafilise tööturusurve indeks	0,11	0,53	0,59	0,49	0,48	0,82	0,43
Sugude suhe	1,47	1,02	1,09	0,88	1,11	0,98	0,98
Sugude suhe vanuserühmas 20-39	1,95	1,23	1,37	0,99	1,56	1,12	1,18

Tegevuspiirkonnas on suurimad enam kui 60 lapsega aastakäigud. On näha, et keskmiselt on laste aastakäigud suuremad põhikooli vanemates astmetes ja gümnaasiumi/kutsekooli eas. Kõige arvukamate (69 last) ja tagasihoidlikumate (42 last) aastakäikude vahe on 27 last ehk pooleteise lasteaiarühma-klassikomplekti jagu (Joonis 17).

Joonis 17. Kuni 18-aastased lapsed PAK tegevuspiirkonnas 1.01.2022 (rahvastikuregister)

Piirkonnad on väikese rahvaarvuga ja nii jäävad laste aastakäigud kümne lapse piirile või on väiksemad ning kõikumised vanuse lõikes on suured. Vaid Mäetaguse piirkonnas on igas aastakäigus üldjuhul 10-20 last.

Vaadeldes lapsi kolmeaastaste vanusrühmadena, on näha, et hetkel on suurim laste arv III astmes ja gümnaasiumi/kutsekooli vanuses. Seejärel II ja I kooliastmes. 4-6 aasta möödudes kooli siirduvate laste hulk on võrreldes III astme õpilaskonnaga u 60 võrra väiksem. Piirkondadest eristub Illuka, kus alles kooliikka jõudvate laste arv on suurem kui juba koolieas olevate arv (Tabel 5).

Tabel 5. Lapsed 3-aastaste vanuserühmadena vallas ja piirkondades 1.01.2022 (rahvastikuregister)

	PAK	Alajõe	Avinurme	Iisaku	Illuka	Lohusuu	Mäetaguse	Tudulinna
kooli 4-6 aasta pärast	136	4	24	30	26	8	38	6
kooli 3. a. jooksul	160	6	28	22	34	13	48	9
I aste	166	5	30	33	20	7	62	9
II aste	175	3	27	45	28	15	50	7
III aste	193	6	32	39	24	20	58	14
gümnaasium	192	8	39	28	19	21	64	13

PAK tegevuspiirkonna seniste rahvastikuarengute kohta saab kokkuvõtvalt välja tuua järgneva:

- Viimase 15 aasta jooksul on rahvaarv territooriumil aastakeskmiselt kahanenud - 1,2%. Kokku on piirkonna elanikkond vähenenud u 1440 inimese võrra. Tegevuspiirkonna elanikkond on kahanenud aastakeskmiselt aeglasemalt kui piirkonna maakondade rahvaarv.
- Rahvaarvu kahanemine on olnud põhjustatud 2/3 ulatuses negatiivsest rändesaldost ja 1/3 ulatuses negatiivsest loomulikust iibest.
- Tegevuspiirkonna siseste piirkondade rahvaarvu muutuse vaates on kolm trendi. Keskmisest kiirema tempoga (11–13%) on kahanenud Mäetaguse ja Avinurme piirkonna elanike arv. Kahanemine on olnud samaväärne piirkonna keskmisega (6–8%) Alajõe, Lohusuu ja Tudulinna piirkonnas. Väikesemahuline kahanemine (2–4%) on aset leidnud Iisaku ja Illuka piirkonnas.

- Rahvastiku vanusjaotus on tasakaalust väljas. Eakate osakaal rahvastikus on kõrge. Vanuserühmade arvukus näitab, et tegevuspiirkonna rahvaarv saab tulevikus stabiliseeruda olemasolevast oluliselt madalamal tasemel.

2.3 Sotsiaalmajanduslikud näitajad

Piirkonna sotsiaalmajanduslik analüüsi (avaliku ja kolmanda sektori olulisemad arengunäitajad jms) eesmärgiks on kirjeldada, milline on olnud piirkonna areng ja mis on peamised väljakutsed andmetest lähtuvalt, mis on lähtekohaks PAK kogukonna ja elukeskkonna meetmete kujundamisele.

2.3.1 Töötus ja tööhõive

Peamised sotsiaalmajandusliku olukorra kirjeldamisel kasutatavad näitajad on ülalpeetavate määr ja demograafiline töötururinde indeks, mis iseloomustab lähitulevikus tööturule sisenejate ja sealt väljujate arvukuse vahet (vt Tabel 6) ning tööhõive näitajad – töötute arv, tööjõu osalemise määr, tööhõive määr, töötuse määr ning palgatöötajate keskmine brutotulu. Lisaks antakse ülevaade erinevatest tööhõive ja sotsiaalmajanduslikku olukorda mõjutavatest sihtrühmadega seotud näitajatest, sh osalise töövõime, puudega ja hoolduskoormusega inimestest ning elanike heaolu laiemalt kirjeldavast oodatavast elueast ja tervena elatud aastatest piirkonnas.

Registreeritud töötute arv 1000 elaniku kohta on PAK piirkonnas keskmiselt 2022. aasta seisuga alla Eesti keskmise (31,2 töötut 1000 elaniku kohta võrreldes 34 töötuga Eestis keskmiselt), samas valdu eraldi vaadates on Mustvee valla näitaja keskmisest parem ning Alutaguse valla oma keskmisest madalam. Töötute arv on võrreldes 2017. aastaga tõusnud madalamas tempos võrreldes Eesti keskmisega – aastal 2017 oli piirkonna töötute suhtarv Eesti keskmisest kõrgem (Tabel 6).

Tabel 6. Tööhõive näitajad⁴ PAK piirkonnas 2017. aasta ja 2022. aasta seisuga (Statistikaamet)

	Rahvaarv		Ülalpeetavate määr		Demograafiline töötururinde indeks		Registreeritud töötud (1000 elaniku kohta)		Registreeritud töötud (kuude keskmine)	
	2017	2022	2017	2022	2017	2022	2017	2022	2017	2022
Kogu Eesti	1352320	1339458	55,2	58,2	0,83	0,87	22,3	34,2	30175	45744
Alutaguse vald	5040	4658	56,3	63,2	0,63	0,60	28,6	36,9	144	172
Mustvee vald	5645	5280	58,5	67,3	0,55	0,48	19,0	25,6	107	135
PAK piirkond keskmiselt			57,4	65,3	0,6	0,5	23,8	31,2	125,5	153,5

PAK piirkonnas on kõige arvukamalt töötuid 25-54-aastaste vanuserühmas. Nii Jõgevamaa kui Ida-Virumaa keskmiste näitajate kohaselt on selles vanuserühmas naiste hulgas enam töötuid kui meeste hulgas (Tabel 7).

⁴ Registreeritud töötud haldusüksuse järgi TTo65, kättesaadav:

https://andmed.stat.ee/et/stat/sotsiaalelu_tooturg_tootud_luhiajastatistika/TTo65; demograafiline töötururinde indeks RVo6U, kättesaadav: https://andmed.stat.ee/et/stat/rahvastik_rahvastikunaitajad-ja-koosseis_demograafilised-pehinaitajad/RVo6U, ülalpeetavate määr RVo63U, kättesaadav: https://andmed.stat.ee/et/stat/rahvastik_rahvastikunaitajad-ja-koosseis_demograafilised-pehinaitajad/RVo63U

Tabel 7. Registreeritud töötud soo ja vanuserühmade kaupa (statistikaamet)⁵

		Kogu Eesti	Ida-Virumaa	Alutaguse vald	Jõgevamaa	Mustvee vald ⁶
Mehed ja naised	Vanuserühmad kokku	47287	6452	167	723	144
	16-24	5998	803	18	115	15
	25-54	31497	4065	100	434	88
	55 ja vanemad	9792	1584	50	174	41
Mehed	Vanuserühmad kokku	21032	3031	88	343	70
	16-24	2839	404	10	59	9
	25-54	13439	1900	54	194	40
	55 ja vanemad	4754	727	24	90	21
Naised	Vanuserühmad kokku	26255	3422	79	380	74
	16-24	3159	400	7	56	7
	25-54	18058	2165	46	239	48
	55 ja vanemad	5039	857	26	84	20

Tööjõus osalemise määr näitab kui suur osa tööealisest elanikkonnast (15–74 aastat) on majanduslikult aktiivne, see tähendab on kas tööga hõivatud või on töötu, kuid otsib tööd. Ida-Virumaal oli tööhõives osalemise määr 2022. aastal 61,4% ja Jõgevamaal 65,4%, mis mõlemad jäävad alla Eesti keskmisest (73,3%), kuid pigem samale tasemele regiooni keskmisega (Kirde-Eesti regiooni keskmisest (75,8%) vastavast näitajast (Tabel 8).

Tööhõive määr näitab, kui suur osa tööealisest rahvastikust on tööga hõivatud⁷. Ida-Virumaal oli tööhõive määr 2022. aastal 54,9%, Jõgevamaal 60,7%, mis on samuti alla Eesti keskmisest. 2022. aasta seisuga oli tööhõive määr Eestis 69,2% (sh meestel 71,6% ja naistel 67,0%). Tööhõive määr on piirkonnas viimastel aastatel olnud suhteliselt stabiilne, kuid 2021. aastaga võrreldes on toimunud langus.

Töötuse määr omakorda näitab, kui suur osa majanduslikult aktiivsest rahvastikust ehk tööjõust on töötud⁸. Tööealisest rahvastikust oli Ida-Virumaal 2022. aastal töötud 10,7% ja Jõgevamaal 2021. aastal⁹ 5,6%. Seega Jõgevamaal on töötuse määr alla Eesti keskmise, kuid Ida-Virumaal oluliselt üle Eesti keskmise (5,6%).

⁵ Registreeritud töötud haldusüksuse järgi TTo65, kättesaadav:

https://andmed.stat.ee/et/stat/sotsiaalelu_tooturg_tootud_luhiajastatistika/TTo65; 16-26-aastased registreeritud töötud (NH07), kättesaadav: https://andmed.stat.ee/et/stat/eri-valdkondade-statistika_noorteseire/NH07

⁶ Mustvee vald kuulub PAKi piirkonda osaliselt (endised Avinurme ja Lohusuu vallad). Statistikas vallasiseste piirkondade töötust ei eristata, eelduslikult jääb neist PAKi piirkonda u kolmandik

⁷ Hõivatud on isik, kes uuritava ajal töötas ja sai selle eest tasu palgatöötaja, ettevõtja või vabakutselisena. Hõivatud on ka töötaja, kes töötas otsese tasuta pereettevõttes, oma talus või ei teinud tööd ajutiselt. Allikas: statistikaamet

⁸ Töötud on isik, kes ei tööta kusagil, kuid otsib aktiivselt tööd ja on selle leidmise korral kohe (kahe nädala jooksul) valmis tööd alustama. Allikas: statistikaamet

⁹ 2021. aasta andmed ei ole kättesaadavad

Tabel 8. Tööjõus osalemise, tööhõive ja töötuse määr tööealise elanikkonna (15 kuni 74 aastat) seas (Statistikaamet)¹⁰

		2017	2018	2019	2020	2021	2022
Tööjõus osalemise määr, %	Eesti	71,6	71,9	71,6	71,6	71,1	73,3
	Kirde-Eesti	..	63,9	63,1	62,3	63,4	61,4
	Ida-Viru maakond	61,6	63,9	63,1	62,3	63,4	61,4
	Jõgeva maakond	59,5	61,6	66,9	68,8	64,8	65,4
Tööhõive määr, %	Eesti	67,5	68,1	68,4	66,7	66,7	69,2
	Kirde-Eesti	..	56,8	57,6	54,6	56,1	54,9
	Ida-Viru maakond	53,9	56,8	57,6	54,6	56,1	54,9
	Jõgeva maakond	57,9	58,7	62,9	62,7	61,2	60,7
Töötuse määr, %	Eesti	5,8	5,4	4,4	6,8	6,2	5,6
	Kirde-Eesti	12,4	11,1	8,7	12,3	11,5	10,7
	Ida-Viru maakond	12,4	11,1	8,7	12,3	11,5	10,7
	Jõgeva maakond	..	.	.	8,7	5,6	.

Demograafiline tööturuse indeks iseloomustab tööjõuturu tulevikutrendi. See arvutatakse 5–14-aastaste ja 55–64-aastaste vanuserühmade suhtena ning see näitab tööturule saabujate osatähtsust võrreldes tööturult lahkujatega. Kui indeks on suurem kui 1, võib prognoosida tööjõu pakkumise suurenemist ja kui ühest väiksem siis tööjõupuuduse tekkimise võimalust. Indeks on piirkonnas oluliselt madalam kui Eesti keskmine, mis näitab suuremat tööjõupuuduse tekkimise võimalust. Kui Eestis on see viimase aasta jooksul mõnevõrra paranenud, siis PAK piirkonnas on see viimase strateegiaperioodi jooksul langenud.

Ülalpeetavate määr on statistiline näitaja, mis tuginedes rahvastiku vanuskoosseisu andmetele toob esile kuivõrd suurt arvu inimesi peab tööealine elanikkond üleval pidama. Seega mida väiksem on arv, seda vähem on ülalpeetavaid tööealise elanikkonna suhtes. Ülalpeetavate hulka loetakse kuni 14-aastased lapsed ning 64-aastased ja vanemad inimesed. Sarnaselt üle-eestilisele trendile on ka PAK piirkonnas järjest suurenev vanemaealiste inimeste osakaal ning seetõttu on suurenenud ka ülalpeetavate määr (piirkonnas keskmiselt 57,4-lt 65,3-le), mis on oluliselt üle Eesti keskmise (58,2). Ülalpeetavate määra kasvutempo on olnud kiirem kui Eestis keskmiselt.

Palgatöötajate keskmine brutotulu¹¹ kuus 2021. aastal oli PAK piirkonnas vahemikus 1148-1152 eurot, mis moodustab Eesti keskmisest (1475 eurot) ca 81%. Palgakasv võrreldes 2017. aastaga (21%) on olnud aeglasem kui Eestis keskmiselt (28%) ning palgavahe Eesti keskmisega on võrreldes 2017. aastaga suurenenud (2017. aastal moodustus PAK piirkonna keskmine palk 86% Eesti keskmisest palgast). (Tabel 9).

Tabel 9. Palgatöötaja kuu keskmine brutotulu ja brutotulu saajad (Statistikaamet)

	Palgatöötaja kuu keskmine brutotulu (eurot)			Brutotulu saajad		
	2017	2021	Kasv 2017/21	2017	2021	Muutus 2017/21
Kogu Eesti	€1 155	€1 475,1	28%	528735	532667	1%
Alutaguse vald	1035,4	1252,89	21%	1719	1595	-7%
Mustvee vald	949,2	1148,6	21%	1829	1762	-4%
PAK keskmiselt	992,3	1200,8	21%	1774	1678,5	-5%

10 15-74-aastaste hõiveseisund piirkonna, maakonna ja vanuserühma järgi (TT4645), kättesaadav: https://andmed.stat.ee/et/stat/sotsiaalelu_tooturg_tooturu-uldandmed_aastastatistika/TT4645

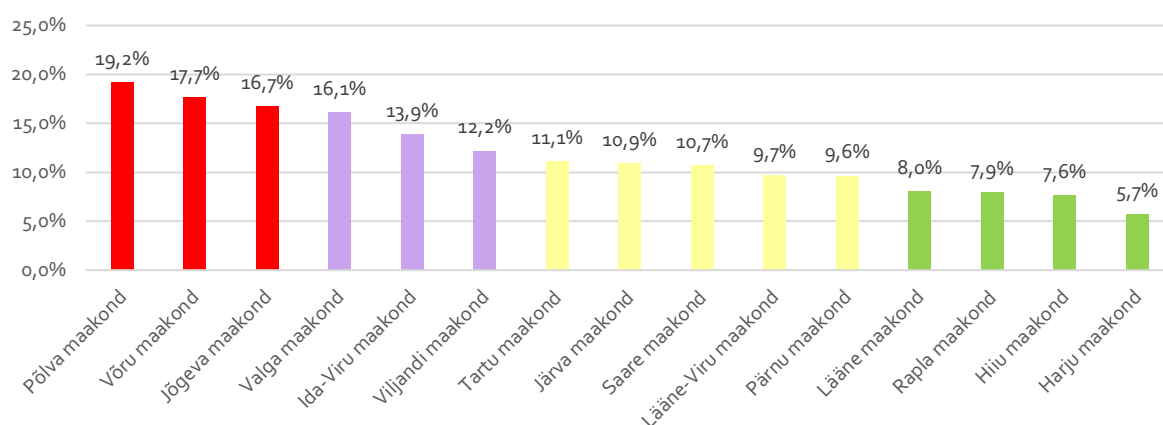
¹¹ Palgatöötaja keskmine brutotulu ST004, kättesaadav: https://andmed.stat.ee/et/stat/sotsiaalelu_sissetulek/ST004

PAK piirkonnas elas 2022. aastal 1000 elaniku kohta **157,1 puudega isikut**, sh neist enim eakate seas, mis on tavapärane. See moodustab 15,7% piirkonna elanikkonnast, mis on veidi kõrgem kui Ida-Viru maakonnas keskmiselt – 13,9%, kuid vähem kui Jõgevamaal keskmiselt (16,7%). Samas on Alutaguse ja Mustvee valla lõikes suured erinevused – Mustvee vallas on puuetega inimeste suhtarv elanikkonda pea kaks korda kõrgem kui Alutaguse vallas. Maakondade näitajate võrdluses on Jõgevamaal ja Ida-Virumaal puudega isikute osakaal elanikkonnast keskmisest kõrgem (Joonis 18).

Tabel 10. Puudega inimeste arv ja suhtarv (1000 elaniku kohta) vanusegruppide ja aastate lõikes (Sotsiaalkindlustusamet)¹²

		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2018	2019	2020	2021	2022
Alutaguse	Laps	54	52	34	35	36	30	10,5	6,9	7,1	7,3	6,1
	Töoealine	273	331	323	267	230	195	67,2	65,5	54,2	46,7	39,6
	Eakas	342	385	354	368	334	302	78,1	71,8	74,7	67,8	61,3
	KOKKU	669	768	711	670	600	527	155,8	144,2	135,9	121,7	106,9
Mustvee	Laps	65	56	39	34	29	34	9,9	6,9	6,0	5,1	6,0
	Töoealine	859	843	743	622	485	409	149,4	131,7	110,2	85,9	72,5
	Eakas	784	824	788	789	726	691	146,0	139,6	139,8	128,7	122,5
	KOKKU	1 708	1 723	1 570	1 445	1 240	1 134	305,3	278,2	256,1	219,7	201,0
PAK	Laps	119	108	73	69	65	64	10,2	6,9	6,5	6,1	6,1
	Töoealine	1 132	1 174	1 066	889	715	604	111,0	100,8	84,1	67,6	57,1
	Eakas	1 126	1 209	1 142	1 157	1 060	993	114,4	108,0	109,4	100,3	93,9
	KOKKU	2 377	2 491	2 281	2 115	1 840	1 661	235,6	215,8	200,1	174,0	157,1

PAK piirkonnas 2019. aastast alates on puudega isikute arv vähenenud, seda ka sihtrühmade lõikes (Joonis 18).

Joonis 18. Puuetega inimeste osakaal elanikkonnast maakondade lõikes (SKA)

Vähenenud töövõimega inimesi oli Alutaguse vallas 2022. aasta sisuga 46 ja Mustvee vallas 45 (s.o vastavalt 9,8 ja 8,5 vähenenud töövõimega isikut 1000 elaniku kohta), mis on üle Eesti keskmise (7,6 vähenenud töövõimega isikut 1000 elaniku kohta)¹³.

¹² Allikas: Sotsiaalkindlustusamet, kättesaadav: <https://sotsiaalkindlustusamet.ee/et/asutus-kontaktid/statistika-ja-aruandlus>

¹³ Allikas: Sotsiaalkindlustusamet, kättesaadav: <https://sotsiaalkindlustusamet.ee/et/asutus-kontaktid/statistika-ja-aruandlus>

Leibkonnas hooldajate – so inimeste, kes hooldavad oma leibkonnaliiget või liikmeid - osakaal elanikkonnast on Ida-Virumaal 10%, mis on maakondade lõikes kõrgeim näitaja, sh 5% taluvad suurt hoolduskoormust, mis jääb maakondade võrdluses kõrgeimate näitajate hulka. Jõgevamaal on leibkonnas hooldamisega hõivatud kõigest 1% elanikkonnast (maakondade lõikes hooldajate osakaal jääb vahemikku 1-10% ning talumatult suurt koormust taluvate isikute osakaal vahemikku 0–5%)¹⁴.

Oodatav eluiga on inimese sünnihetkel keskmiselt elada jäänud aastate arv, kui suremus ei muutu. Näitaja arvutatakse vastava aasta suremusnäitajate põhjal ja kehtib ainult siis, kui need ei muutu. Statistikaameti andmetel oli 2021. aastal Eesti elanike oodatav eluiga sünnimomendil 77,2 aastat, **Ida-Virumaal** sellest veidi madalam – 76,5 ja Jõgevamaal 75,04 eluaastat. Meeste oodatav eluiga oli Ida-Virumaal 71,9 ja Jõgevamaal 69,9 (Eestis keskmiselt 72,8) ning naistel 81,4 ja 80 (Eestis keskmiselt 81,4 aastat). Mõlema soo esindajate oodatav eluiga on eelmise aastaga võrreldes lühenenud¹⁵.

Tervena elada jäänud aastad näitavad keskmist aastate arvu, mis inimene tõenäoliselt elab igapäevategevuse piiranguteta, kui suremus ja rahvastiku tervisenäitajad jäävad samaks. Tervena elavad mehed Ida-Virumaal eeldatavalt 51,6 ja Jõgevamaal 49,4 (Eestis keskmiselt 55,1) ning naised Ida-Virumaal 52,9 ja Jõgevamaal 55,8 (Eestis keskmiselt 58,7) eluaastat ja see on viimastel aastatel mõnevõrra tõusnud, kuigi jääb alla Eesti keskmise¹⁶ (Tabel 11).

Tabel 11. Tervena elada jäänud ja elada jäänud aastad Harjumaal (Statistikaamet)

	Tervena elada jäänud aastad			Elada jäänud aastad		
	Mehed ja naised	Mehed	Naised	Mehed ja naised	Mehed	Naised
Kogu Eesti	56,97	55,19	58,72	77,2	72,80	81,40
Ida-Viru maakond	52,31	51,61	52,92	75,04	69,93	80,04
Jõgeva maakond	52,36	49,41	55,78	76,51	71,91	81,42

Erinevate vajadustega elanikkonna sihtrühmade vajadustega arvestamist peegeldab ka teenuste **ligipääsetavus**, mis näitab kas kogu elanikkond on elu- ja infokeskkonda kaasatud ja kõikidele on tagatud võrdsed võimalused ühiskonnaelust osa võtta. KOV teenustasemetel võrdlusnäitajate alusel on ligipääsetavuse näitajad PAK piirkonna valdades keskmisena Eesti keskmisega samal tasemel (Tabel 12), jäädes õige pisut alla keskmise ühes hinnatavas kategoorias (hoonete ligipääsetavus) ja ületades õige pisut keskmist kahes hinnatavas kategoorias – süsteemsus (ligipääsetavuse käsitlemine KOV kordades ja strateegiates) ning teenuste ligipääsetavus. Samas tuleks arvestada, et ka keskmised tulemused on küllaltki tagasihoidlikud, kuna teenustasemeid hinnatakse 0-9-pallisel skaalal, aga valdade keskmine punktisumma on 1 (mediaan keskmine 2).¹⁷

¹⁴ Allikas: Turu-uuringute AS (2022) Elanikkonna hoolduskoormuse uuring. Kättesaadav: <https://sm.web.tehnik.ee/media/2686/download> ja <https://sm.ee/media/2687/download>

¹⁵ Statistika andmebaas: elada jäänud aastad (RV0452), kättesaadav: https://andmed.stat.ee/et/stat/rahvastik_rahvastikunaitajad-ja-koosseis_demograafilised-pehinaitajad/RV0452

¹⁶ Statistika andmebaas: tervena elada jäänud aastad (TH753), kättesaadav: https://andmed.stat.ee/et/stat/sotsiaalelu_tervishoid_tervislik-seisund/TH753

¹⁷ Allikas: KOV teenustasemed, kättesaadav: <https://minuomavalitsus.fin.ee/et/omavalitsuse-detailvaade>

Tabel 12. Ligipääsetavuse hindamiskriteerium KOV-ide teenustasemetes seires (Rahandusministeerium)

KOV	Süsteemsus	Hoonete ligipääsetavus	Teenuste ligipääsetavus	KOKKU
Alutaguse vald	6	0	3	1
Mustvee vald	0	0	3	1
PAK keskmine	3	0	3	1
Omavalitsuste keskmine	2,8	0,2	2,9	1,0
Mediaan omavalitsus	2	0	2	2

Sotsiaalmajandusliku olukorra ülevaates saab eristada tööhõive näitajaid ja laiemat sotsiaalse heaolu näitajaid. Enamus tööhõivega seotud näitajad PAK piirkonnas on alla Eesti keskmise – demograafiline töötururiske indeks, tööhõive ja töötuse määr, keskmine brutotulu, vähenenud töövõimega isikute arv. Samuti jäävad valdavalt alla keskmise taseme ka erinevad sotsiaalsed olukorda laiemalt kirjeldavad näitajad, sealhulgas oodatud eluiga ja tervena elatud aastatega (sh oodatava eluea osas ei ole erinevused keskmisest nii suured kui tervena elatud aastate osas), puuetega inimeste osakaal elanikkonnast, inimeste üldine hoolduskoormus. Positiivsena saab välja tuua, et Eesti keskmisest ei jää alla erinevate sihtrühmade ligipääsetavus avalikele teenustele.

2.3.2 Omavalitsuste finantsid ja tulubaas

Alutaguse valla põhitegevuse tulude maht oli 2021. aastal eelarve täitmise järgi ligi 12,1 miljonit eurot. Põhitegevuse kulusid oli ligi 9,9 miljonit eurot. Seega moodustas põhitegevuse tulek 18% ehk 2,2 miljonit eurot.

Mustvee valla põhitegevuse tulude maht oli ligi võrreldavas suurusjärgus - 8,2 miljonit eurot ja põhitegevuse kulusid oli 8,1 miljoni euro vääringus, seega põhitegevuse tulek 1,2% ehk veidi alla 100 000 euro (Tabel 13). Võrdluseks, Eesti keskmine näitaja on 13–14%, seega Alutaguse valla tulek on üle Eesti keskmise, Mustvee valla 2021. aasta tulek aga märkimisväärselt alla Eesti keskmise. Põhitegevuse tulude suurus elaniku kohta erineb ka piirkonna valdades oluliselt, olles Alutaguse vallas 1,6 korda kõrgem.

Tabel 13. Alutaguse ja Mustvee valla eelarvenäitajad aastal 2021 (Rahandusministeerium)

	Alutaguse	Mustvee
Põhitegevuse tulud	€12 133 791	€8 178 342
Põhitegevuse kulud	-€9 911 801	-€8 080 190
Põhitegevuse tulek	€2 221 990	€98 152
Tulemi osakaal tuludest	18,31%	1,20%
Põhitegevuse tulud elaniku kohta	€2 575	€1 538
Põhitegevuse tulek elaniku kohta	€472	€18
Võlakohustused aasta lõpu seisuga	€0	€3 718 827
Likviidsed varad aasta lõpu seisuga	€6 675 327	€433 234
Netovõlakoormus (eurodes)	€725 142	€4 152 060
Netovõlakoormuse %	0,0%	45,5%
Netovõlakoormuse ülemmäär (€)	€12 133 791	€6 542 673
Netovõlakoormuse ülemmäär (%)	100%	80%

Netovõlakoormus oli 2021. aastal Alutaguse vallas 0%. Mustvee vallas oli võlakohustusi 4,2 miljonit eurot ja võlakoormus seega 45,5% ning vaba netovõlakoormust 2,8 miljonit eurot¹⁸.

¹⁸ S.o maksimaalne summa, mille omavalitsus võib laenata

(Tabel 13). Põhitegevuse tulude maht on viimase nelja aasta jooksul mõõdukalt kasvanud. Füüsilise isiku tulumaks moodustab tuludest 31-43% (enam Mustveel – 43% ja veidi vähem Alutagusel 31%), saadavad sihtotstarbelised toetused moodustavad Alutaguse vallas 25% ning Mustvee vallas 43%. Tasandusfondi eraldis jääb PAK valdades vahemikku 5–13% - olles madalam Alutaguse vallas, kus seevastu on suurem osakaal ressursitasudel¹⁹ ulatudes kuni 25%-ni põhitegevuse tuludest (Tabel 14).

Tabel 14. Alutaguse ja Mustvee valla põhitegevuse tulude jaotus 2021 eelarves (Rahandusministeerium)

	Alutaguse	Mustvee
PÕHITEGEVUSE TULUD	€12 133 800	€8 178 300
Maksutulud	€4 297 200	€3 837 500
füüsilise isiku tulumaks	€3 769 500	€3 529 300
maamaks	€482 200	€307 100
Tulud kaupade ja teenuste müügist	€479 600	€803 400
Saadavad toetused tegevuskuludeks	€3 047 500	€3 529 100
tasandusfond	€556 900	€1 074 500
toetusfond	€2 080 400	€2 220 500
muud saadud toetused tegevuskuludeks	€410 300	€234 100
Muud tegevustulud	€4 309 500	€8 300
kaevandamisõiguse tasu	€3 067 100	€0
laekumine vee erikasutusest	€1 234 600	€4 700

Alutaguse valla puhul on tegemist tuluka²⁰ omavalitsusega, mille põhitegevuse tulem on olnud positiivne ja üle Eesti keskmise ning netovõlakoormuse sisuliselt puudumine võimaldab uusi laene teenindada. Põhitegevuse tulud ei ole sõltuvuses ainult üksikisiku tulumaksust, sellele annab olulist lisa ressursitasu, seega tööhõive vähenemine (tööealise elanikkonna arvukuse kahanemise tulemusel) mõjutab vähem valla võimalusi põhitegevuse kulude ning investeeringute osas.

Mustvee valla puhul on tegemist toimetuleva²¹ omavalitsusega, mille põhitegevuse tulem on olnud 1,2%, s.o oluliselt alla Eesti keskmise. Valla netovõlakoormus on küllaltki kõrgel tasemel ja ei võimalda olulisel määral uusi laene teenindada - 2021. aasta põhitegevuse tulem ei ole piisavalt suur mahukate investeeringute teenindamiseks. Valla põhitegevuse tulud on suuremas sõltuvuses üksikisiku tulumaksust (43% põhitegevuse tuludest), seega tööealise elanikkonna arvu vähenemine avaldab tulevikus omavalitsuse tulubaasile tuntavamalt negatiivset mõju.

Mõlemad vallad on kahaneva elanike arvuga, mis mõjutab ka eelarvetulude laekumist tulevikus. Eelarvepositsioonilt on Alutaguse valla näitajad paremad – põhitegevuse tulud on kasvanud kiiremas tempos, tulem on protsentuaalselt suurem ja seega ka laenuvõimekus parem. Alutaguse valla elanikud teenivad suuremat tulu, kuid vahe on väga väike ning brutotuluteenijate arv on Alutagusel perioodi jooksul vähenenud enam kui Mustvee vallas.

Põlevkivi kaevandamismahtude vähendamine ja sellest tingitud ressursitasude laekumise vähenemine on sundinud nn „põlevkivivalda“ Alutagust viimastel aastatel kulusid kõvasti kokku tõmbama ja investeeringuid vähendama.

¹⁹ Kaevandamisõiguse tasu, laekumine vee erikasutusest ning saastetasud ja keskkonnale tekitatud kahju hüvitis.

²⁰ minuomavalitsus.fin.ee andmetel

²¹ minuomavalitsus.fin.ee andmetel

2.3.3 Rahulolu avalike teenustega

Piirkonna elanike üldine **rahulolu oma elukeskkonnaga** peegeldab üldjuhul seda, mida erinevad sotsiaalmajanduslikud näitajad näitavad – taset alla Eesti keskmise enamuses elukeskkonna ja peamiste avalike teenustega seotud aspektides. Üldine rahulolu oma elukeskkonnaga on piirkonna valdades erinev – Alutaguse valla elanikest on 87,5% rahul või pigem rahul, Mustvee vallas pea 10% võrra vähem (77,6%). Eesti keskmine rahulolu on 84,5%. Konkreetsete aspektide võrdluses on piirkonna elanike hinnangud ühetaolisemad. Suhteliselt enim on PAK piirkonna elanikud rahul (st rahulolu üle Eesti keskmise) rohealade (haljasalad, pargid) piisavuse ja ligipääsetavusega, arhitektuuri ja miljööga ning sõiduteede ja tänavatega. Rahulolematuimad aga vaba aja kultuurse veetmise võimalustega, liikumis- ja sportimisvõimalustega, jalgsi ja jalgrattaga liikumise võimalustega, avalike aladega (väljakud, turud, jalakäijate alad, pargid) ning ühistranspordi teenusega – viimane erineb Eesti keskmisest rahulolust kõige enam (Tabel 15).

Tabel 15. Üldine rahulolu oma elukeskkonnaga (Statistikaamet²²)

		Väga rahul	Pigem rahul	Väga rahul ja Pigem rahul kokku	Pigem ei ole rahul	Üldse ei ole rahul	Üldse ei ole rahul ja pigem ei ole rahul kokku
Üldine rahulolu oma elukeskkonnaga	Kogu Eesti	14,2	70,3	84,5	12,6	2,8	15,4
	IDA-VIRUMAA	8,0	61,5	69,5	23,1	7,4	30,5
	Alutaguse vald	17,9	69,6	87,5	8,0	4,5	12,5
	JÕGEVAMAA	11,1	71,1	82,2	14,9	2,9	17,8
	Mustvee vald	8,2	69,4	77,6	20,4	2,0	22,4
Rahulolu vaba aja kultuurse veetmise võimalustega	Kogu Eesti	15,4	56,1	71,5	19,5	9,0	28,5
	IDA-VIRUMAA	8,5	53,2	61,7	24,6	13,7	38,3
	Alutaguse vald	17,1	50,5	67,6	16,2	16,2	32,4
	JÕGEVAMAA	9,3	58,0	67,3	25,6	7,1	32,7
	Mustvee vald	9,6	58,5	68,1	25,5	6,4	31,9
Rahulolu liikumis- ja sportimisvõimalustega	Kogu Eesti	24,2	55,1	79,3	14,5	6,3	20,8
	IDA-VIRUMAA	16,6	54,4	71,0	20,1	8,9	29,0
	Alutaguse vald	27,4	44,3	71,7	21,7	6,6	28,3
	JÕGEVAMAA	13,6	53,6	67,2	24,3	8,5	32,8
	Mustvee vald	9,3	46,4	55,7	32,0	12,4	44,4
Rahulolu ühistranspordi teenusega	Kogu Eesti	18,1	48,3	66,4	20,7	13,0	33,7
	IDA-VIRUMAA	12,7	48,9	61,6	25,2	13,2	38,4
	Alutaguse vald	14,9	42,6	57,5	25,7	16,8	42,5
	JÕGEVAMAA	6,7	40,7	47,4	31,6	20,9	52,5
	Mustvee vald	5,7	28,4	34,1	35,2	30,7	65,9
Rahulolu jalgsi ja jalgrattaga liikumise võimalustega	Kogu Eesti	31,2	48,3	79,5	12,5	8,0	20,5
	IDA-VIRUMAA	25,0	55,3	80,3	11,4	8,2	19,6
	Alutaguse vald	33,9	39,3	73,2	13,4	13,4	26,8
	JÕGEVAMAA	19,1	51,3	70,4	17,0	12,6	29,6
	Mustvee vald	15,8	48,5	64,3	18,8	16,8	35,6
Rahulolu rohealade (haljasalad, pargid) piisavuse ja ligipääsetavusega	Kogu Eesti	32,7	52,0	84,7	11,3	4,0	15,3
	IDA-VIRUMAA	29,1	50,4	79,5	15,2	5,4	20,6
	Alutaguse vald	44,1	42,3	86,4	10,8	2,7	13,5
	JÕGEVAMAA	24,9	60,7	85,6	9,0	5,4	14,4
	Mustvee vald	24,0	56,3	80,3	13,5	6,3	19,8
Rahulolu arhitektuuri ja miljööga	Kogu Eesti	14,3	58,1	72,4	20,7	6,9	27,6
	IDA-VIRUMAA	10,0	45,3	55,3	29,2	15,5	44,7
	Alutaguse vald	15,7	62,0	77,7	15,7	6,5	22,2

²² KO12, kättesaadav: https://andmed.stat.ee/et/stat/eri-valdkondade-statistika_piirkondlik-rahulolu/KO12

	JÕGEVAMAA	9,6	61,2	70,8	22,4	6,7	29,1
	Mustvee vald	14,8	63,6	78,4	14,8	6,8	21,6
Rahulolu avalike aladega (väljakud, turud, jalakäijate alad, pargid)	Kogu Eesti	15,1	57,5	72,6	20,1	7,3	27,4
	IDA-VIRUMAA	10,6	50,1	60,7	26,8	12,6	39,4
	Alutaguse vald	17,6	53,7	71,3	17,6	11,1	28,7
	JÕGEVAMAA	12,4	54,6	67,0	24,8	8,3	33,1
	Mustvee vald	16,5	49,5	66,0	23,1	11,0	34,1
Rahulolu sõiduteede ja tänavatega	Kogu Eesti	8,3	49,6	57,9	27,6	14,5	42,1
	IDA-VIRUMAA	6,8	38,6	45,4	33,5	21,1	54,6
	Alutaguse vald	15,5	54,3	69,8	23,3	6,9	30,2
	JÕGEVAMAA	6,6	43,9	50,5	28,3	21,1	49,4
	Mustvee vald	12,0	48,0	60,0	26,0	14,0	40,0

2.3.4 Kolmanda sektori näitajad

Kodanikuaktiivsuse hindamisel võib tugineda MTÜ-de arvule ja suhtarvule 1000 elaniku kohta. PAK piirkonnas on eelmise perioodi jooksul MTÜ-de arv pea kahekordistunud, samas seda mõjutab 2018. aastal toimunud kasv üle-eestiline hüppeline MTÜde arvu kasv seoses korteriühistute MTÜ-de registris registreerimisega. Peale seda on iga-aastane MTÜde arvu kasv PAK piirkonnas olnud ca 3,2% aastas, mis on veidi kõrgem kui Eestis keskmiselt.

PAK piirkonna omavalitsustes on kokku 2021- aasta seisuga 356 MTÜ-d, neist täpselt pooled Alutaguse ja pooled Mustvee vallas (Tabel 16).

Tabel 16. MTÜ-de arv ja nende muutus perioodil 2017-2021 (Statistikaamet)

	MTÜ-de arv					MTÜ-de arvu kasv			
	2017	2018	2019	2020	2021	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21
Kogu Eesti	26857	39305	40044	41141	42122	46,3%	1,9%	2,7%	2,4%
Ida-Viru maakond	2353	3436	3467	3514	3548	46,0%	0,9%	1,4%	1,0%
Alutaguse vald	102	161	170	174	178	57,8%	5,6%	2,4%	2,3%
- Jõgeva maakond	579	1006	1018	1040	1050	73,7%	1,2%	2,2%	1,0%
Mustvee vald	130	163	163	172	178	25,4%	0,0%	5,5%	3,5%
PAK piirkond	232	324	333	346	356	39,7%	2,8%	3,9%	2,9%

PAK-i piirkonna omavalitsuste MTÜde ja SA-de arv 1000 elaniku kohta (36) ületab nii Eesti kui ka maakondade keskmist. Valdade võrdluses on Alutaguse näitaja kõrgem (38) ja ületab Ida-Virumaa keskmist (27), samas Mustvee valla näitaja (34) jääb mõnevõrra alla Jõgeva maakonna keskmise (37). (Tabel 17)

Tabel 17. MTÜ-de arv 1000 elaniku kohta perioodil 2017- 2021 (Statistikaamet)

	2018	2019	2020	2021
Kogu Eesti	30	30	31	32
Ida-Viru maakond	25	25	26	27
Alutaguse vald	33	36	37	38
Jõgeva maakond	35	35	37	37
Mustvee vald	29	30	32	34
PAK piirkond	31	33	35	36

2.4 Piirkonna ettevõtluse ülevaade

Piirkonna ettevõtlusvaldkonna ülevaade perioodil 2016-2020 lähtub Äriregistri ja osalt täiendavalt Statistikaameti andmetest. Ülevaates tuuakse välja olulisemad piirkonna arengumootorid, so suurima müügitulu, töötajate arvu ja ekspordimahuga ettevõtjad, võrreldakse neid näitajaid olulisemate sektorite lõikes ning antakse lühiülevaade turismivaldkonnaga seotud ettevõtetest.

2.4.1 Majanduslikult aktiivsed ettevõtted ja ettevõtete müügitulu

Ida-Virumaa ja Jõgevamaa puhul on tegemist maakondadega, kus peamiste majandussektorite osakaalud on Eesti keskmisest erinevad – eriti suur on see sekundaarsektori puhul, mis on Eesti keskmisest suurem. Mõlemat maakonda iseloomustab keskmisest väiksem hõivatute osakaal teenindussektoris. Primaarsektor on Ida-Virumaal alla Eesti keskmise, Jõgevamaal seevastu ületab Eesti keskmist mitmekordselt (Tabel 18).

Tabel 18. Majandussektorite osakaal hõives 2021 protsentides (Eesti Statistikaamet)²³

	Primaarsektor	Sekundaarsektor	Tertsiaarsektor
Eesti	2,7	29	68,3
Ida-Viru maakond	1,7	38,1	60,2
Jõgeva maakond	11,4	34,9	53,7

Majanduslikult aktiivsete ettevõtete arv on PAKi piirkonnaa omavalitsustes kasvanud, jäädes kasvutempolt kogu perioodi 2017-2020 lõikes veidi alla Eesti keskmise (7,2% vs 8,8%). Alutaguse valla majanduslikult aktiivsete ettevõtete arvu kasvutempo ületab maakonna keskmist näitajat (9,5% vs 3,0%), samas Mustvee valla ettevõtete arv on kasvanud aeglasemalt kui Jõgevamaal keskmiselt (5,7% vs 8,7%, Tabel 19).

Tabel 19. Majanduslikult aktiivsete ettevõtete arv ja arvu muutus perioodil 2017-2020 (Statistikaamet)²⁴

	2017	2018	Muutus 2017/18	2019	Muutus 2018/19	2020	Muutus 2019/20	Muutus 2017/20
Eesti	104628	108465	3,7%	110446	1,8%	113883	3,1%	8,8%
Ida-Virumaa	5446	5517	1,3%	5558	0,7%	5610	0,9%	3,0%
Alutaguse vald	170	169	-0,6%	176	4,1%	186	5,7%	9,4%
Jõgevamaa	1316	1355	3,0%	1415	4,4%	1430	1,1%	8,7%
Mustvee vald	244	253	3,7%	263	4,0%	258	-1,9%	5,7%
PAK piirkond	414	422	1,9%	439	4,0%	444	1,1%	7,2%

PAKi piirkonna omavalitsuste majanduse süvaanalüüsis kasutati Äriregistri päringuna saadud juriidiliste isikute majandusnäitajaid ajavahemikus 2016–2020. 2020. a tegutses piirkonnas u 1000 äriühingut (Tabel 20).

²³ Hõivatud elukoha ja majandussektor alusel TT241, kättesaadav: https://andmed.stat.ee/et/stat/sotsiaalelu_tooturg_heivatud_aastastatistika/TT241

²⁴ Majanduslikult aktiivsed, sündinud ja surnud ettevõtted ning ettevõtete sünni- ja surmamäär haldusüksuse järgi ER071U; kättesaadav: https://andmed.stat.ee/et/stat/majandus_majandusüksused_ettevetluse-demograafia/ER071U. Vastavalt EUROSTATis välja töötatud metoodikale, põllumajandusega tegelevaid äriühinguid ja ettevõtjaid see statistikavaldkond ei hõlma.

Mittetulundusühendused võivad osaleda majandustegevuses, majanduskeskkonna analüüsi kontekstis ei oma juriidiline vorm tähtsust. Suurima osa MTÜ-de tegevusalaks olid piirkondliku/ kohaliku elu edendamine (ca 20%) ning erinevad vaba aja veetmise, meelelahutuse, kultuurilise tegevusega või huvialadega seotu. Arvestades, et paljud sellised MTÜ-d on rahaliselt pigem toetatud avaliku sektori poolt ning nende mõju majandustegevusele võrreldes äriühingutega on vähene, siis MTÜ-sid käesolevas ettevõtete analüüsis eraldi ei käsitleta (MTÜde ülevaadet vt **ptk 2.3.4**).

Tabel 20. Äriühingud PAKi piirkonna omavalitsustes 2020. aasta seisuga (Äriregister)

	Äriühingud
Alutaguse vald	456
Mustvee vald	564
PAK piirkond kokku	1020

Ettevõtete analüüsimiseks äriühingud rühmitati. Selle aluseks on võetud Euroopa Komisjoni määruse definitsioon, kus suurus määratakse kas töötajate arvu või aastakäibe järgi²⁵ (Tabel 21). Eraldi on mõistlik seada teatav nn ettevõtluse aktiivsuse piir, millest alates on ettevõtte valimis kajastamine oluline – antud töös on selleks piiriks **aastane müügitulu suurem kui 10 000 eurot ja töötajate arv vähemalt 1**²⁶.

Tabel 21. Ettevõtete klassifitseerimise meetodika

Ettevõtte kategooria	Aastakäive €		Töötajate arv	
	Alampiir €	Ülempiir €	Alampiir	Ülempiir
Suurettevõtte	50 000 000	-	250	-
Keskmise suurusega ettevõtte	10 000 000	50 000 000	50	250
Väikeettevõtte	2 000 000	10 000 000	10	50
Mikroettevõtte	10 000	2 000 000	1	10

PAK piirkonna omavalitsuste ettevõtete kogu müügitulu 2020. aastal Äriregistrile esitatud majandusaasta aruannete andmetel oli 122,2 miljonit eurot, millest eksporditulu moodustas 42,3 miljonit eurot, mis moodustas 35% müügitulust. Ettevõtetes oli tööga hõivatud 1627 inimest.

Edasisest detailsemast analüüsist on välja jäetud ettevõtted, mis filtreerimiskriteeriumitele ei vastanud. Nende ettevõtete arv moodustas kogu ettevõtete arvust 62%, müügitulu aga kogu piirkonna ettevõtete müügitulust alla 4% ning töötajate arv kõigi ettevõtete töötajatest alla 13%. Analüüsi valimi ettevõtete müügitulu oli 117,3 miljonit eurot, eksporditulu 42,2 miljonit eurot ning hõivatute arv 1414 inimest (Tabel 22).

Tabel 22. PAK piirkonna ettevõtted (Äriregister)

	Kõik ettevõtted	Filtreeritud ettevõtted (müügitulu vähemalt 10000 eurot ja 1 töötaja)	nn „passiivsed ettevõtted“
Ettevõtete arv	806 ²⁷	309	497
Müügitulu (EUR)	€122 155 327	€117 342 562	€4 812 765
Töötajate arv	1627	1414	213

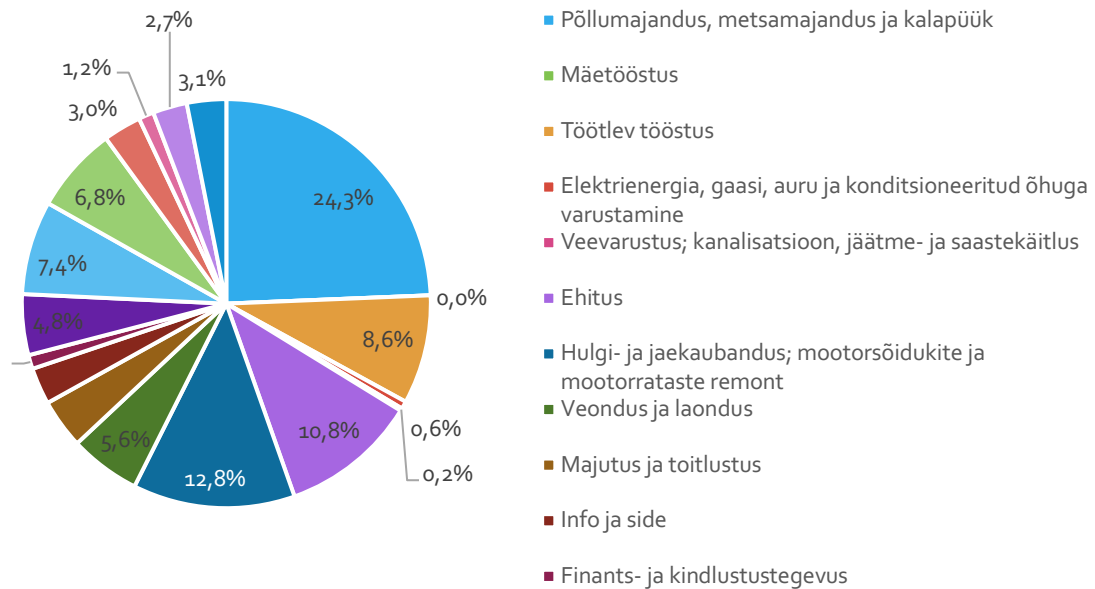
²⁵ <https://www.eas.ee/images/doc/ettevotjale/vke-definitsiooni-selgitus.pdf>

²⁶ Arvestades seadusega kehtivat töötasu alammäära on 1 inimese aastane palgafond 9376,68 eurot.

²⁷ Number ei kattu tabelis 8 esitatuga, kuna siin sisalduvad ainult aruanded esitanud ettevõtted.

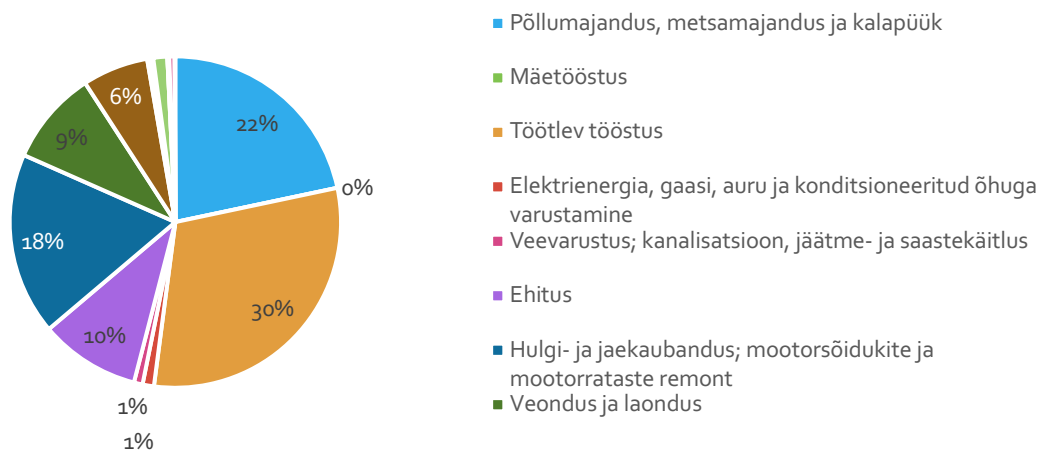
Eksportivate ettevõtete arv	53	47	6
Eksportitulu (EUR)	€42 257 356	€42 222 584	€34 772

Kõige enam ettevõtteid tegutses põllumajanduses (243), hulgi- ja jaekaubanduses (128) ning ehituses (108) (Joonis 19).

Joonis 19. PAK piirkonna omavalitsuste ettevõtluse struktuur registreeritud ettevõtete arvu põhjal 2020. aastal (Äriregister)

Müügitulu põhjal annab piirkonna majandusstruktuuris tooni pea kolmandiku moodustades **töötlev tööstus (32%)**, teisel kohal on **põllumajandus (23%)** ning kolmandal **hulgi- ja jaekaubandus (19%)**. Neile järgnevad võrdselt veondus ja laondus ning ehitus (10%). **Nende viie sektori osakaal kogu müügis oli 2020. aastal 94%** (Joonis 20).

Joonis 20. PAK piirkonna omavalitsuste ettevõtluse struktuur aktiivsete ettevõtete müügitulu põhjal 2020. aastal (Äriregister)

Eesti ettevõtete müügitulu tegevusalade TOP 2020. a oli hulgi- ja jaekaubandus 42%, töötlev tööstus 19%, ehitus 9%, veondus-laondus 8%, info ja side 4%, põllumajandus-metsandus oli 6.– 10. kohal 3% osakaaluga (Statistikaamet). Maapiirkondade struktuuris on Eesti keskmisest suurem osakaal töötleva tööstusel ja põllumajandusel.

Piirkonnas tegutsevate ettevõtete eksporditulu oli 2020. a 42 miljonit eurot, mis loodi 53 ettevõtte poolt. Eksporti panustasid peamiselt neli valdkonda, **96% ekspordimahust andis töötlev tööstus (13 ettevõtet), hulgi- ja jaekaubandus (8 ettevõtet) ehitus (8 ettevõtet) ja põllumajandus (8 ettevõtet)**, (Joonis 21).

Ekspordi geograafia hõlmas 31 riiki, olulisim sihtriik oli Soome (48%), teiste riikide osakaal ekspordis jäi alla 10%.

Joonis 21. PAK piirkonna ettevõtete eksporditulu peamiste sektorite lõikes 2020. aastal (Äriregister)

2.4.2 Olulisemate sektorite näitajad

PAK piirkonnas andsid müügitulu põhjal tooni **töötlev tööstus, põllumajandus** ning kolmandana **hulgi- ja jaekaubandus**.

PAK piirkonnas **töötlevas sektoris** tegutses kokku 45 ettevõtet. Töötleva sektori müügitulu ületas miljoni euro piiri ning 2019. a oli **26,76 miljonit eurot**, mis moodustas aktiivsete ettevõtete **23% kogukäibest**. **Sektori ekspordi osatähtsus oli 60%, tööd andis sektor 485 inimesele** (34%). Allharude lõikes ja ettevõtete arvu järgi eristub kaks peamist valdkonda: puidutöötlemine (19 ettevõtet) ja toiduainete tootmine (16 ettevõtet).

Töötleva tööstuse sektoris tegutses 5 ettevõtet, mille müügitulu ületas miljoni euro piiri ning neist oli ainult üks, kus töötajaid oli 50 või enam. Suurimad ettevõtjad valdkonnas tegelevad haagiste ning konteinerite tootmisega (Birger OÜ), puidu saagimise ja hõõveldamisega (Wellmax Baltic OÜ), puitaara ning aluste tootmisega (ODP Eesti OÜ) ja muude puittoodete tootmisega (Alfrina OÜ).

Tabel 23. Üle 1 MEUR müügituluga töötleva tööstuse sektori ettevõtete TOP PAK piirkonnas 2020. a (Äriregister)

Ettevõtte nimi	Tegevusala	Müügitulu	Töötajate arv (keskmine taandatud täistööajale)
Birger OÜ	Haagiste, poolhaagiste ning konteinerite tootmine	€20 338 122	198
Wellmax Baltic OÜ	Puidu saagimine ja hõõveldamine	€4 949 174	11
ODP Eesti OÜ	Puitaara ja puitluste tootmine	€1 138 493	5
Alfrina OÜ	Puidust tarbe- ja dekoratiivesemete jm puittoodete tootmine	€1 105 946	31

Teisel kohal PAK piirkonna majanduses oli **primaarsektor** ning põllumajanduse, metsamajanduse ja kalapüügi tegutses kokku 88 ettevõtet. Primaarsektori müügitulu ületas miljoni euro piiri ning 2020. a oli **26,8 miljonit eurot**, mis moodustas **23% kogukäibest, andes tööhõivet 23% (328) inimestest**.

Allharude lõikes tegutseb enim ettevõtteid metsaraie ja metsakasvatuse valdkonnas (57 ettevõtet), seejärel teraviljakasvatuse (15 ettevõtet) ning kalapüügi (11 ettevõtet).

Põllumajanduse ja metsanduse sektoris tegutses 6 ettevõtet, mille müügitulu ületas miljoni euro piiri ning mitte ühtegi neist, kus oleks töötajaid 50 või enam. Suurimad ettevõtjad valdkonnas tegelesid metsaraiega (Expertline OÜ, Lepasaare Puit OÜ, Ecoharvest OÜ) ning metsakasvatusega (Eastforest OÜ, Tiinaraam OÜ, Ecoharvest OÜ).

Tabel 24. Üle 1 MEUR müügituluga põllumajandussektori ettevõtete TOP PAK piirkonnas 2020. a (Äriregister)

Ettevõtte nimi	Tegevusala	Müügitulu	Töötajate arv (keskmine taandatud täistööajale)
Expertline OÜ	Metsaraie	€6 178 726	44
Eastforest OÜ	Metsakasvatus ja muud metsamajanduse tegevusalad	€2 765 462	22
Tiinaraam OÜ	Metsakasvatus ja muud metsamajanduse tegevusalad	€1 599 998	15
Lepasaare Puit OÜ	Metsaraie	€1 164 349	7
Ecoharvest OÜ	Metsakasvatus ja muud metsamajanduse tegevusalad	€1 012 864	10

Hulgi- ja jaekaubandusettevõtetes tegutses 2020. a 47 ettevõtet (28 jaekaubanduses, 13 hulgikaubanduses ja 6 mootorsõidukite müügi valdkonnas), kus töötas kokku 112 inimest (8%). Valdkonna müügitulu 2020.a oli **26,8 miljonit eurot ja selle osatähtsus müügitulus 23%**, eksporditulu 8,6 miljonit eurot ja osakaal koguekspordis 20%.

Kaubandussektoris tegutses piirkonnas 2 ettevõtet, mille müügitulu ületas miljoni euro piiri. Suurimate ettevõtete tegevusvaldkonnaks oli mitmesuguste kaupade vahendamine (MFO OÜ) ja põllumajandustoorme vahendamine (Tulundusühistu WIRU VILI).

Tabel 25. Üle 1 MEUR müügikäibega hulgi- ja jaekaubandusettevõtete TOP PAK piirkonnas 2020. a (Äriregister)

Ettevõtte nimi	Tegevusala	Müügitulu	Töötajate keskmine arv taandatuna täistööajale
MFO OÜ	Mitmesuguste erinevate kaupade vahendamine	€11 155 422	5
Tulundusühistu WIRU VILI	Põllumajandustoorme, elusloomade, tekstiilitoorme ja pooltoodete vahendamine	€5 023 059	5

Kokkuvõttes oli 2020. a üle 1 miljoni euro käibega ettevõtteid PAK piirkonnas **22, mille müügitulu kokku moodustas 66% aktiivsete ettevõtete müügikäibest** (Tabel 26).

Tabel 26. Üle 1 MEUR müügikäibega ettevõtete TOP PAK piirkonnas 2020. a (Äriregister)

Ettevõtte nimi	Tegevusala	Müügitulu	Töötajate keskmine arv taandatuna täistööajale
Expertline OÜ	Metsaraie	€6 178 726	44
OÜ Birger	Haagiste, poolhaagiste ning konteinerite tootmine	€20 338 122	198
MFO OÜ	Mitmesuguste erinevate kaupade vahendamine	€11 155 422	5
OÜ Vikingmodum	Kaubavedu maanteel	€6 003 074	48
Tulundusühistu WIRU VILI	Põllumajandustoorme, elusloomade, tekstiilitoorme ja pooltoodete vahendamine	€5 023 059	5
Wellmax Baltic OÜ	Puidu saagimine ja hõoveldamine	€4 949 174	11
Eastforest OÜ	Metsakasvatus ja muud metsamajanduse tegevusalad	€2 765 462	22
Eksora SV OÜ	Muud kaeve- ja mullatööd	€1 779 222	15
Tiinaraam OÜ	Metsakasvatus ja muud metsamajanduse tegevusalad	€1 599 998	15
OÜ Hansura	Kaubavedu maanteel	€1 577 080	23
Lepasaare Puit OÜ	Metsaraie	€1 164 349	7
ODP Eesti OÜ	Puitaara ja puitluste tootmine	€1 138 493	5
Osaühing ALFRINA	Puidust tarbe- ja dekoratiivesemete jm puittoodete tootmine	€1 105 946	31
Alutaguse Haldus OÜ	Auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine	€1 034 365	29
Ecoharvest OÜ	Metsakasvatus ja muud metsamajanduse tegevusalad	€1 012 864	10

Üle 1 MEUR TOP-is olid suurema esindatusega töötleva tööstuse (6), põllumajanduse ja metsamajanduse (5) ning ehituse valdkonna (4) ettevõtted. Esindatud olid ka veonduse ja laonduse (3), hulgi ja jaekaubanduse (2), elektrienergia ja veevarustuse valdkonna ettevõtted.

0,5–1 MEUR käibega ettevõtteid oli 17, 100–500 tuhande eurose käibega ettevõtteid oli 95 ning enim alla 100 tuhande euro müügituluga ettevõtteid- 175 (Tabel 27).

Tabel 27. Ettevõtete käive ja töötajad käibe suuruse põhjal 2020. aasta seisuga (Äriregister)

Ettevõtte käibe suurus	Ettevõtete arv	Käive kokku	Töötajate arv
üle MEUR	22	€77 208 595	560
500-1 000 000	17	€10 925 569	208
100 000-500 000	95	€22 000 333	397
alla 100 000	175	€7 208 065	249
	309	€117 342 562	1414

PAK strateegia on keskendunud mikroettevõtjate toetamisele, kes moodustavad piirkonnas tegutsevatest ettevõtetest enamuse. Samas on mikroettevõtetes ja projektide toel jätkusuutlike töökohtade loomine väljakutse ja loodud töökohad ei pruugi säilida pikaajaliselt.

2.4.3 Turismi valdkonna ettevõtted

Majutuse ja toitlustuse valdkonnas tegutseb PAK piirkonnas 15 ettevõtet, kelle hulgas on 1 hotell, 3 majutusasutust, 9 restorani, toitlustuskohta või muud toitlustusega tegelevat ettevõtet ning 2 puhkeküla ja -laagrit. Kokku oli nende käive 2020. aastal 1,5 miljonit eurot, mis moodustab 1,3% piirkonna aktiivsete ettevõtete müügitulust. Majutus- ja toitlustusettevõtted pakkusid 2020. aastal piirkonnas tööd 45 inimesele (Tabel 28).

Tabel 28. PAK piirkonna majutus ja toitlustusettevõtted (Äriregister, 2020. a. majandusaasta aruannete alusel)

Ettevõtte nimi	Tegevusala	Müügikäive	Töötajate arv
14513005	Toitlustamine üritustel	91319	5
14244071	Restoranid jm toitlustuskohad	52712	1
14228706	Restoranid jm toitlustuskohad	77236	1
12682588	Muu toitlustamine	29273	1
12431981	Kodumajutus	20337	2
12390288	Külaliskorter	50074	1
12367257	Restoranid jm toitlustuskohad	113181	3
12325612	Restoranid jm toitlustuskohad	162583	6
12175555	Restoranid jm toitlustuskohad	36564	3
11436597	Puhkeküla ja puhkelaager	17859	1
11192119	Hotellid	568782	13
11190305	Puhkeküla ja puhkelaager	27794	1
10830323	Restoranid jm toitlustuskohad	77672	2
10446044	Puhkemaja	24342	1
10196955	Restoranid jm toitlustuskohad	158494	4
		€1 508 222	45

Majutus- ja toitlustusvaldkonna ettevõtete arv on viimastel aastatel püsinud suhteliselt stabiilsena, seega otseselt COVID-kriisi mõju turismivaldkonna ettevõtetele, mis neid tegevust oleks sundinud, lõpetama ei paista.

Loodusressursi näol on PAKi piirkonnal olemas suur turismipotentsiaal, mis on suuresti rakendamata. (nt maakonna arengukavas on Peipsi järve äärne piirkond määratletud üheks Ida-Virumaa tõmbekeskuseks, mille arenguedu toetamist ka maakonna tasandil oluliseks peetakse). Peamiseks takistuseks ei ole niivõrd turismiobjektid ise, vaid puudus on teenustest, sh majutus- ja toitlustuskohtadest. Mitmetes piirkondades pole ühtegi toitlustusasutust ega ka aktiivse puhkuse teenuse pakkujat. See tähendab, et kaetud erinevate turismiteenustega on tagasihoidlik ning vajab olulisel määral edasist arendamist.

3 Perioodi 2015–2022 analüüs

PAK strateegia 2015–2020 kinnitati üldkoosolekul 28.10.2015. Meetmete rakendamine algas järgmisel aastal ning kinnitatud strateegia kohaselt viidi taotlusvoore läbi kuni 2017. aasta juunini, mil strateegiat muudeti. Järgmine muudatus strateegias tehti 2021. aasta augustis tulenevalt Maaeluministeeriumi poolt koostatud üleminekuperioodi LEADER kohaliku arengu strateegia muutmise juhendist, mil pikendati strateegia kehtivust ning lisati COVID-kriisi meede.

Sellest tulenevalt on strateegia perioodina käsitletud 2016–2020, mille kohta on esitatud detailsem ülevaade (ptk 3.2) ning perioodi 2021–2022 üleminekuperioodina, mille kohta esitatavad andmed on vähem detailsed.

PAK-i eelarve jaotusest perioodil 2016–2022 annavad ülevaate alljärgnevad tabelid.

Tabel 29. Perioodi 2016–2022 PAK eelarve jaotus meetmete lõikes

Meetme nimetus	Esiagne eelarve 2016–2020	Esiagne osakaal	Lisavahendid (2021–2022) KOKKU	Perioodi 2016–2022 eelarve KOKKU	Osakaal koos lisa-vahenditega	Tegelik osakaal (elluviimise järgi)
M1 - Kohalikul ressursil baseeruva ettevõtluse arendamine	€ 587 300	25%	€ 100 000	€ 1 054 617	28%	30 %
M2 - Peipsiääre väljaarendamine kvaliteetseks turismiistkohaks	€ 587 300	25%	€ 100 000	€ 879 250	32%	25 %
M3 - Kogukonna arendamine ja aktiveerimine	€ 889 540	40%	€ 1 690 222	€ 1 031 423	26%	30 %
M4 - Koostöövõrgustike arendamine	€ 350 000	10%	€ 76 863	€ 486 064	14%	15 %
M5 – COVID-19 toetusmeede				€ 159 775 ²⁸		
Meetmete eelarve kokku	€ 2 414 568		€ 768 635	€ 3 183 203		
Tegevusgrupi eelarve	€ 603 643		€ 192 159	€ 795 802		
Eelarve kokku	€ 3 183 203	100%		€ 3 432 116	100%	100 %

Esiagselt kinnitatud strateegia kohaselt oli perioodi eelarveks kavandatud ca 3,2 miljonit eurot, millest suurim osa (40%) oli kavandatud kogukonna arendamiseks. Veerand eelarve mahust oli kavandatud nii ettevõtluse (Meede 1) kui turismi (Meede 2) arendamiseks ning 10% eelarvest piirkonna koostöövõrgustike arendamiseks. Kavandatust enam on suunatud vahendeid kohaliku ettevõtluse ja võrgustike toetamiseks ning vähem kogukonna arendamiseks (vt Tabel 29).

Mahult kõige enam toetusi eraldati perioodi algusaastatel 2016 (ca 900 tuhat) ja 2017 (ca 700 tuhat) ning üleminekuperioodi alguses 2021 (ca 600 tuhat), teistel aastatel on eraldatud toetuste maht olnud ca 400 tuhat eurot, va 2020. aastal, mis oli kriisiaasta ning mil kavandatud vahendid olid lõppemas ning lisavahendeid veel eraldatud ei olnud (Tabel 30).

Tabel 30. Perioodi 2016–2022 PAK eelarve jaotus meetmete ja aastate lõikes

Meetme nimetus	2016	2017	2018	2019	2020	2021 ja üleminek	2022 sügis	KOKKU
M1. Kohalikul ressursil baseeruva ettevõtluse arendamine	€250 000	€195 769	€133 153	€200 000		€ 175 695	€100 000	€1 054 617
M2. Peipsiääre väljaarendamine kvaliteetseks turismiistkohaks	€216 950	€200 000	€137 300	€125 000		€100 000	€100 000	€879 250
M3. Kogukonna arendamine ja aktiveerimine	€370 411	€200 000	€150 000			€169 022	€141 990	€1 031 423
M4. Koostöövõrgustike arendamine	€73 070	€101 700		€119 430	€115 000	€76 864		€486 064
M5. COVID-19 toetusmeede						€159 776		
KOKKU	€910 432	€697 469	€420 453	€444 430	€115 000	€605 661	€341 990	€3 451 354

²⁸ eraldi eelarveline rahastus, ei summeerita teiste meetmetega

Kokkuvõttes saab öelda, et kogu strateegia kestvuse jooksul (2016-2022) on jagatud toetusi summas 3,4 miljonit eurot ning toetussummad kolme peamise tegevussuuna vahel on jagunenud suhteliselt võrdselt – ettevõtluse ja kogukondade arendamise meetmetesse on suunatud kumbagi 30% eelarvest ning turismi arendamise meetmesse 25%.

3.1 Jagatud toetuste ülevaade

Strateegiaperioodil 2016-2020 on esitatud 282 projektitaotlust kogusummas 7,2 miljonit eurot. Neist toetuse sai 191 projekti toetuse kogumaksumusega 2,55 miljonit eurot ning enamus toetuse saanud projektidest (180) viidi ellu. Kõige enam on toetuse saajateks olnud ettevõtted (104) ning MTÜ-d (62) ning populaarsemateks meetmeteks vastavalt ettevõtluse arendamise meede (128 taotlust ja 89 toetatud projekti) ning kogukonna arendamise meede (80 taotlust ja 51 toetatud projekti) (Tabel 31).

Tabel 31. Projektide jaotus taotlejate õigusliku vormi lõikes aastatel 2016–2020

Meetme nimetus	Voorud	Esitatud taotlused		Toetatud taotlused		Toetuse saanud taotlejate jagunemine				Elluviidud projektid	
		Arv	Summa (eur)	Arv	Summa (eur)	MTÜ SA	KOV	ÄÜ, FIE	PAK	Arv	Väljamakse (eur)
M1 - Kohalikul ressursil baseeruva ettevõtluse arendamine	4	128	€2 429 737	89	€778 924	2		87		84	€725 707
M2 - Peipsiääre väljaarendamine kvaliteetseks turismisihtkohaks	4	60	€2 299 037	37	€672 615	17	3	17		32	€550 800
M3 - Kogukonna arendamine ja aktiveerimine	4	80	€2 040 838	51	€720 390	43	8			50	€718 150
M4 - Koostöövõrgustike arendamine	4	14	€421 570	14	€384 000				14	14	€375 213
Kokku		282	€7 191 182	191	€2 555 929	62	11	104	14	180	€3 732 496

Kui esitatud taotluste arv meetmete lõikes on olnud üsna erinev, siis taotletud toetuste maht meetmete lõikes (va võrgustike arendamise meede) on olnud samas suurusjärgus – 2 kuni 2,4 miljonit eurot, samuti ka saadud toetuste maht – 670 - 780 tuhat eurot. Omavalitsuste võrdluses on ca ¾ toetatud projektidest Alutaguse vallast ning ¼ Mustvee vallast (Tabel 32).

Tabel 32. Projektide jaotus KOV-ide lõikes aastatel 2016–2020

Meetme nimetus	Voorud	Esitatud taotlused		Toetatud taotluste arv	Toetuse saanud taotlejate jagunemine			Elluviidud projektid	
		Arv	Summa (eur)		Summa (eur)	Alutaguse	Mustvee	Arv	Väljamakse (eur)
M1 - Kohalikul ressursil baseeruva ettevõtluse arendamine	4	128	€2 429 737	89	€ 778 924	67	22	84	€725 707
M2 - Peipsiääre väljaarendamine kvaliteetseks turismisihtkohaks	4	60	€2 299 037	37	€672 615	27	10	32	€550 800
M3 - Kogukonna arendamine ja aktiveerimine	4	80	€2 040 838	51	€720 390	32	19	50	€718 150
M4 - Koostöövõrgustike arendamine	4	14	€421 570	14	€384 000	14		14	€375 213
Kokku		282	€7 191 182	191	€2 555 929	140	51	180	€3 732 496

Endiste ühinemiseelsete omavalitsuste territooriumide lõikes võrrelduna on enim projekte toetatud lisaku vallas – üle veerandi kogu toetatud projektidest ning pea kaks korda enam kui teistest omavalitsustest. Kõige väiksem osa toetatud projektidest on läinud Tudulinna (15 projekti) ja Alajõe valda (8 projekti). (Tabel 33).

Tabel 33. Projektide jaotus endiste KOV-ide lõikes aastatel 2016–2020 (arv)

Meetme nimetus	Voorud	Esitatud taotluste arv	Toetatud taotluste arv	Toetuse saanud taotlejate jagunemine							
				lisaku	Illuka	Alajõe	Mäetaguse	Tudulinna	Avi-nurme	Lohusuu	Elluviidud projektid
M1 - Kohalikul ressursil baseeruva ettevõtluse arendamine	4	128	89	35	7	0	13	9	11	9	84
M2 - Peipsiääre väljaarendamine kvaliteetseks turismi sihtkohaks	4	60	37	14	4	5	3	0	1	5	32
M3 - Kogukonna arendamine ja aktiveerimine	4	80	51	10	3	3	10	6	13	5	50
M4 - Koostöövõrgustike arendamine	4	14	14								14
Kokku		282	191	59	14	8	26	15	25	19	180

Eraldatud projektitoetuste maht endiste omavalitsuste lõikes varieerub tugevasti 140 tuhandest kuni 740 tuhande euron. Jättes kõige suuremas mahus projektitoetusi saanud lisaku kõrvale, on toetuste jagunemine omavalitsuste lõikes võrdsem - 140 tuhandest (Tudulinna vald) kuni 292 tuhandeni (Mäetaguse vald). (Tabel 34)

Tabel 34. Projektide jaotus endiste KOV-ide lõikes aastatel 2016–2020 (summa)

Meede	Toetus-summa (eur)	Toetuse saanud taotlejate jagunemine							
		lisaku	Illuka	Alajõe	Mäetaguse	Tudulinna	Avi-nurme	Lohusuu	Elluviidud projektid
M1. ettevõtluse arendamine	€778 924	€249 145	€58 280	-	€80 876	€40 491	€104 103	€173 914	€725 707
M2. Peipsiääre turism	€672 615	€295 277	€57 103	€111 659	€42 763	-	€3 600	€25 388	€550 800
M3. Kogukonna aktiveerimine	€720 390	€196 651	€32 144	€46 191	€168 604	€97 070	€97 826	€41 474	€718 150
M4. Koostöövõrgustikud	€384 000								€375 213
Kokku toetus	€2 555 929	€741 073	€147 527	€157 850	€292 243	€137 561	€205 529	€240 776	€3 732 496
Toetus elaniku kohta		€147	€284	€196	€340	€180	€364	€626	

Üleminekuajaperioodil (2021-2022) on esitatud 169-st projektitaotlusest toetatud 90, neist pea pooled ettevõtluse arendamise meetmest. Sarnaselt strateegiaperioodiga on enim projekte toetatud lisaku vallast ning vähim endiste Alajõe ja Tudulinna aladelt (Tabel 35).

Kui vaadata toetussummasid suhtarvuna elanike arvu, siis on enim toetusi läinud endise Lohusuu valla aladele (626€ elaniku kohta) ning vähim lisaku valda (147€ elaniku kohta) ja Tudulinna valda (180€).

Tabel 35. Toetatud projektide jaotus endiste KOV-ide lõikes aastatel 2020–2022

Meede	Vooru- de arv	Esitatud taotluste arv	Toetatud taotluste arv	Toetuse saanud projektide jagunemine						
				lisaku	Illuka	Alajõe	Mäe- taguse	Tudu- linna	Avi- nurme	Lohu- suu
M1. ettevõtluse arendamine	3	72	44	17	1	0	10	2	7	7
M2. Peipsiääre turism	2	33	14	8	1	1	2	1	0	1
M3. Kogukonna aktiveerimine	2	45	16	5	2	0	2	0	3	4
M4. Koostöö- võrgustikud	1	1	1							
M5. COVID-19	2	18	15	7	1	1	1	0	2	3
Kokku toetus		169	90	37	5	2	15	3	12	15

Üleminekuperioodil eraldati toetust summas ca 962 tuhat eurot. Toetussummade piirkondlik jaotus varieerub veel enamgi kui strateegia põhiperioodil, toetuste summa jääb endiste valdade lõikes vahemikku 9 tuhandest eurost (Tudulinna) kuni ca 336 tuhande euronni (lisaku). Kui äärmused kõrvale jätta jääb toetuste summa piirkondades vahemikku 46 tuhat (Alajõe) kuni 222 tuhat eurot (Lohusuu). Mõlemas väikseima saadud toetuste summaga piirkonnas (Tudulinna ja Alajõe) ei ole üleminekuperioodil esitatud ühtegi projekti kogukonna arendamise meetmesse.

Kui vaadata toetussummasid suhtarvuna elanike arvu, siis on enim toetusi läinud endise Lohusuu valla aladele (336€ elaniku kohta) ning vähim endise Tudulinna ja Illuka valla aladele vastavalt 22€ ja 58€ elaniku kohta (Tabel 36).

Tabel 36. Toetuse jaotus endiste KOV-ide lõikes aastatel 2020–2022

Meede	Taotluste abikõlblik summa (eur)	Toetuse summa (eur)	Toetuse saajate jagunemine						
			lisaku	Illuka	Alajõe	Mäe- taguse	Tudu- linna	Avi- nurme	Lohusuu
M1. ettevõtluse arendamine	€1 308 026	€264 340	€84 701	€7 136	-	€86 737	€7 359	€30 158	€4 8249
M2. Peipsiääre turism	€1 016 016	€199 999	€63 313	€5 570	€37 725	€33 386	€1 662	-	€58 343
M3. Kogukonna aktiveerimine	€1 060 582	€310 800	€114 318	€42 814	-	€29 722	-	€47 350	€76 596
M4. Koostöö- võrgustikud	€27 000	€27 000							
M5. COVID-19	€414 022	€159 775	€73 556	€3 000	€8 599	€4 015	-	€31 780	€38 825
Kokku	€3 825 646	€961 914	€335 888	€58 520	€46 324	€153 860	€9 021	€109 288	€222 013
Toetus elaniku kohta			€284	€58	€83	€103	€22	€96	€336

Kokkuvõttes saab öelda, et kogu strateegia kestvuse jooksul on toetatud 451-st esitatud projektist 281 projekti, mis teeb projektide edukuse määraks ca 62%, mida saab pidada heaks. Kogu perioodi jooksul eraldatud toetused summas ca 3,4 miljonit eurot on jagunenud meetmete vahel pigem ühtlaselt, kuid piirkondade vahel (ühinemiseelsete omavalitsuste territooriumide alusel) pigem suhteliselt ebavõrdset, seda nii piirkondade lõikes kui ka toetussummade suhtarvuna piirkonna elanike arvu.

3.2 Eesmärkide (ja meetmete) sihttasemete täitmine

PAK visiooni kohaselt on aastal 2025 piirkonnas väärindatud kohalikul ressursil baseeruv ettevõtlus ja jätkusuutlik elanikkond. Piirkond on tuntud turismisihtkoht, mis põhineb välja arendatud Peipsiäärel. Toimivad piirkonna eripärast lähtuvad jätkusuutlikud koostöövõrgustikud.

PAK strateegilised eesmärgid on alljärgnevad:

- PAK piirkonnas on väärindatud kohalikul ressursil baseeruv ettevõtlus
- PAK piirkonnas on jätkusuutlik kogukond

Strateegia eesmärkide saavutamise seiramiseks on neile seatud konkreetsed seirenäitajad, **mille täitmist on hinnatud strateegia esialgse perioodi (2016-2020) põhjal** (vt Tabel 37 ja Tabel 38).

Tabel 37. Eesmärgi 1 (kohaliku ettevõtluse arendamise) indikaatorid

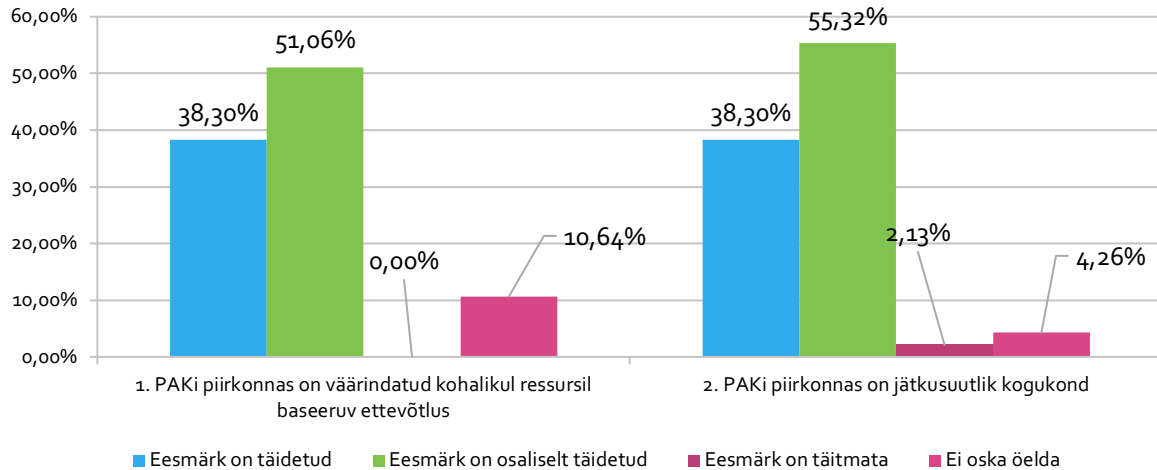
Indikaatorid	Sihttase 2025	Tegelik tase 2020
Uued loodud töökohad	piirkonnas on loodud 25 uut töökohta	19
Säilitatud töökohad	piirkonnas on säilitatud 100 töökohta	91
Uued/parendatud (suurema lisandväärtusega) tooted või teenused	piirkonnas on 100 uut/parendatud toodet	105

Tabel 38. Eesmärgi 2 (jätkusuutlik kogukond) indikaatorid

Indikaatorid	Sihttase 2025	Tegelik tase 2020
Parendatud teenuste (sh objektid ja seadmed) ja nende kasutajate arv	20 parendatud objekti/teenust, hoonete puhul minimaalselt 20 püsikasutajat	29
Looduskeskkonnaga hoidmise ja arendamisega seotud investeeringuprojektide arv	5 teostatud arendusprojekt	8
"Tule maale" tüüpi algatuste arv	5 algatust	1
Pärandkultuuri hoidmisele suunatud projektide arv	5 projekti	8
Turvalisuse arendamisele suunatud (ühis)projektide arv	5 turvalisuse arendamisele suunatud projekti	1
Noortele suunatud projektide ning neis osalevate noorte arv	30 noortele suunatud projekti (ürituste puhul min 3 KOVi), kokku 600 osalevat noort (keskmiselt 60 noort projekti kohta)	13 (osalejaid 600)

PAK liikmed hindavad eesmärkide täitmist kõrgelt – jätkusuutlike kogukondade eesmärki hindavad üle 96% ning kohalikul ressursil baseeruva ettevõtluse eesmärki 89% küsitlusele vastanutest täidetuks või osaliselt täidetuks (Joonis 22).

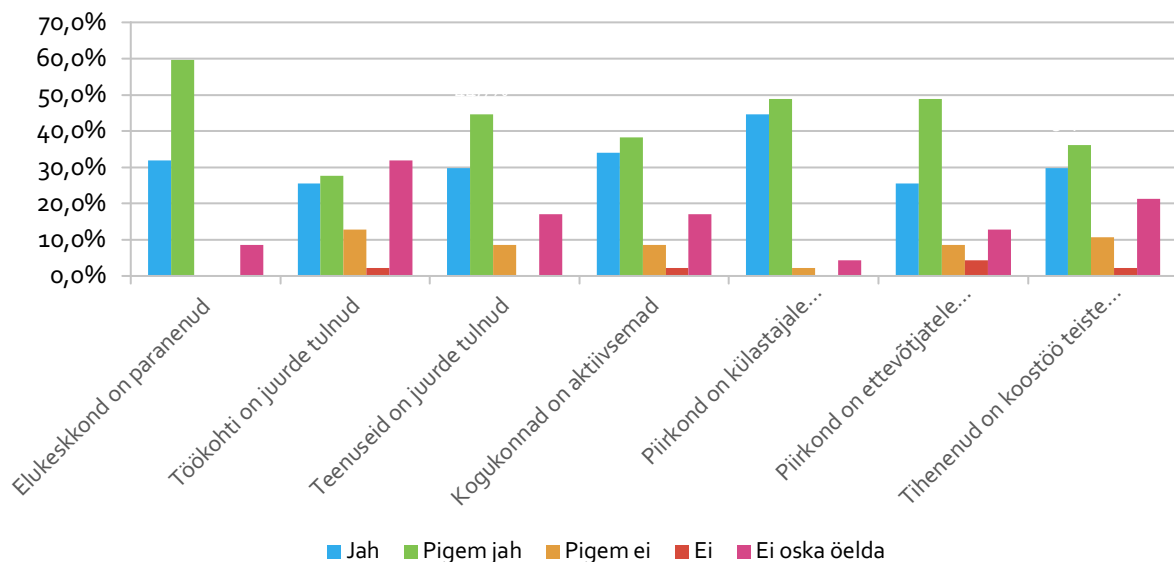

Joonis 22. Hinnang PAK strateegia eesmärkide täitumisele (küsitlus, n=47)

Strateegiliste eesmärkide saavutamiseks rakendati viite meetet:

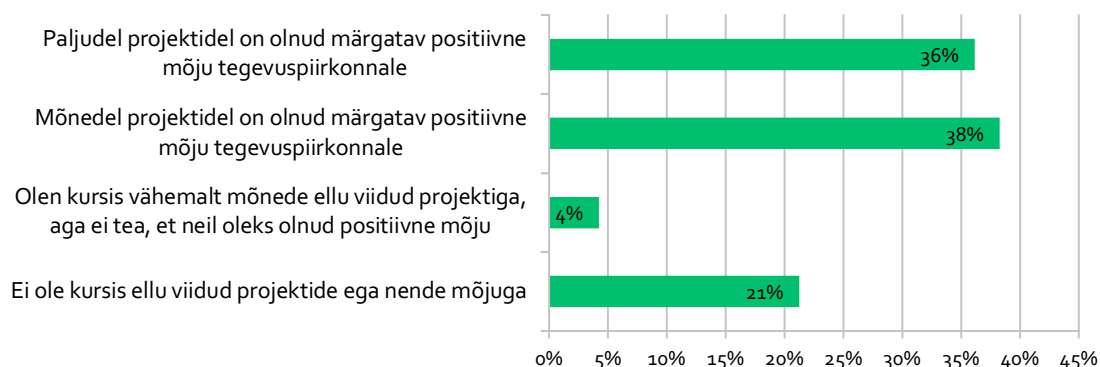
- M1 - Kohalikul ressursil baseeruva ettevõtluse arendamine
- M2 - Peipsiääre väljaarendamine kvaliteetseks turismisihtkohaks
- M3 - Kogukonna arendamine ja aktiveerimine
- M4 - Koostöövõrgustike arendamine
- M5 – COVID-19 toetusmeede

Liikmete seas läbi viidud küsitluse põhjal hindavad PAK-i liikmed toetumeetmete mõju üldiselt pigem kõrgelt – enim nähakse toetuste mõju piirkonna külastajatele ja ettevõtjatele atraktiivsemaks muutumisele, elukeskkonna paranemisele, kogukondade aktiivsemaks muutumisele ning teenuste lisandumisele (Joonis 23).

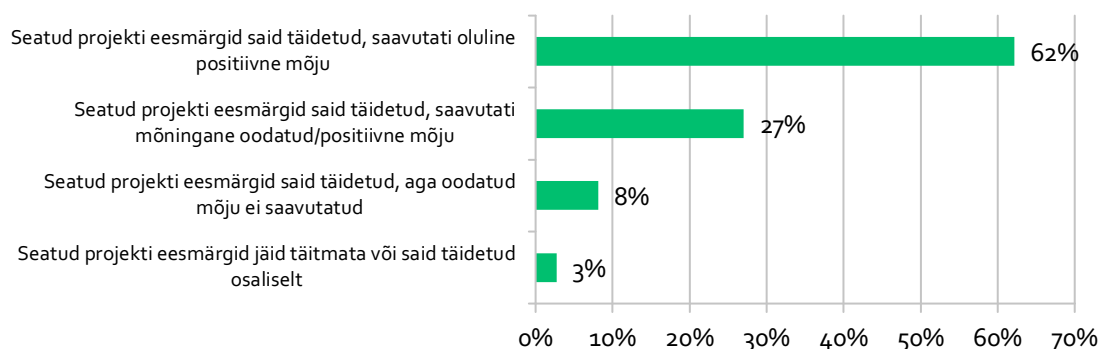
Joonis 23. Üldine hinnang meetmete mõjule (küsitlus, n=47)

Ka perioodi jooksul ellu viidud projektide mõju hinnatakse pigem kõrgelt – 74% vastanute hinnangutel on paljudel või mõnedel projektidel olnud märgatav positiivne mõju. Samas on märkimisväärselt suur osakaal – 21% vastajatest, kes ei ole projektide mõjuga kursis. See võib viidata, et PAKi poolt elluviidud projektide, nende tulemuse ja mõju kohta tuleks rohkem infot jagada (Joonis 24).

Joonis 24. Hinnang projektide eesmärkide täitumisele (küsitlus, n=47)

Veel positiivsemalt hindavad küsitlusele vastanud enda projektide mõju – 89% vastanute hinnangul said projekti eesmärgid täidetud ning saavutati oluline või mõningane positiivne mõju (Joonis 25).

Joonis 25. Hinnang oma projekti eesmärkide täitumisele (küsitlus, n=47)

3.2.1 M1 - Kohalikul ressursil baseeruva ettevõtluse arendamine

Perioodil 2016–2020 on meetmest 1 toetatud 84 projekti²⁹ summas 725 tuhat eurot.

Kõige enam toetusi läks perioodil kohaliku toidu, sh toitlustuse (17 projekti, sh seadmete soetamine, tootmistingimuste parendamine), puidutöötlemise (17 projekti, samuti seadmete soetamine, tootmishoonete renoveerimine), loomakasvatuse (13 projekti, sh loomakasvatuse arendamine, seadmete soetamine, ruumide renoveerimine ja ehitamine) ning teraviljakasvatuse valdkonda (8 projekti, sh seadmete soetamine ja tootmishoonete

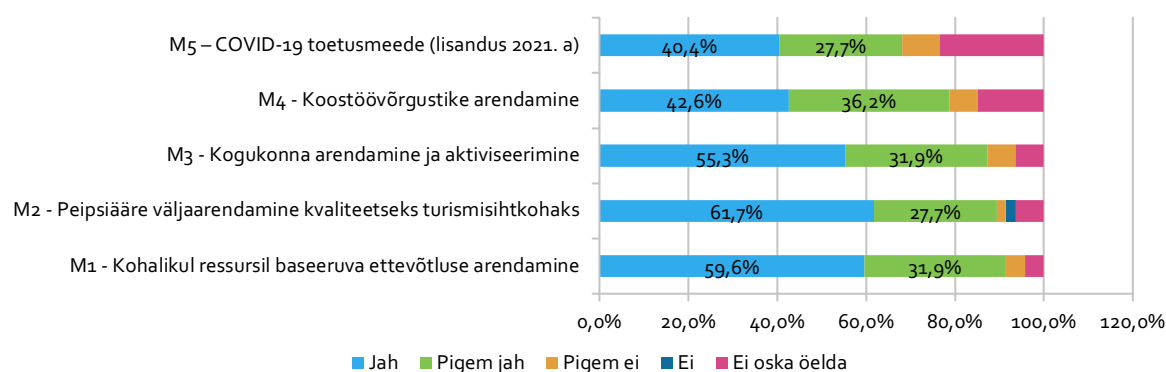
²⁹ Toetuse sai 89 projekti, ellu viidi 84 projekti

renoveerimine). Seega valdavalt on toetatud seadmete soetamist ja (tootmis)ruumide renoveerimist.

Lisaks eelmainitud tegevusvaldkondadele on toetatud vähemas mahus ka teenuseid piirkonna elanikele (7 projekti), mahetoodete tootmist (4 projekti), marja ja puuviljakasvatust, mesindust ja taimekasvatust (kõiki 3 projekti), lamba ja kitsekasvatust ja maaturismi (kumbagi 2 projekti) ning käsitööndust ja eakaid (kumbagi 1 projekti).

Suurimad toetussummad on olnud üle 52 000 euro taotleja kohta ja väikseimad veidi üle 1000 euro, keskmine toetussumma taotluse kohta oli 8700 eurot.

Liikmete seas läbi viidud küsitluse põhjal hindavad 92% vastanutest, et meede on vastanud nende vajadustele, mis on kõrgeim hinnang meetmete hinnangus (Joonis 26).

Joonis 26. Hinnang meetmete vajadusele vastavusele (küsitlus, n=47)

Küsitluses toodi meedet tagasisidestades välja, et PAK tegevuspiirkond ei ole põllumajanduspiirkond, mistõttu ei peaks toetama põllumajandusmasinate ostmist, mis on PRIA teiste meetmete teema.

Meetmele on tulemus- ja väljundmõõdikuteks seatud uute ja säilitatud töökohtade arv ning uute või parendatud teenuste või toodete arv piirkonnas. (Tabel 39)

Tabel 39. Kohalikul ressursil baseeruva ettevõtluse arendamise meetme (M1) tulemus- ja väljundmõõdikud

Mõõdikud	Sihttase	Tegelik tase 2020
Tulemusmõõdik: loodud kohapealsete töökohtade arv	20 uut töökohta	14
Tulemusmõõdik: säilitatud kohapealsete töökohtade arv	75 töökohta	76
Väljundmõõdik: uute/ parendatud kohalike teenuste/toodete arv piirkonnas	75 uut/parendatud kohaliku teenust/ toodet	73

3.2.2 M2 - Peipsiääre väljaarendamine kvaliteetseks turismi sihtkohaks

Perioodil 2016–2020 on meetmest 2 toetatud 32 projekti summas 550 tuhat eurot³⁰.

Kõige enam toetati taotlusi maaturismi valdkonnas (25 projekti, sh enim majutusasutuste arendamisele suunatud). Üksikuid projekte toetati ka spordi ja vaba aja valdkonnas (4

³⁰ Toetuse sai 37 projekti, ellu viidi 32 projekti

projekti), piirkonna elanikele osutatavate teenuste (2 projekti) ning kohaliku toidu, sh tootlustuse valdkonnas (1 projekt).

Suurimad määratud toetussummad on olnud 60 000 eurot taotleja kohta ja väikseimad veidi üle 2000 euro, keskmine toetussumma taotluse kohta oli 18 000 eurot.

Liikmete seas läbi viidud küsitluse põhjal hindavad 89% vastanutest, et meede on vastanud nende vajadustele, mis on keskmisest veidi kõrgeim hinnang võrreldes teiste meetmetega (Joonis 26).

Küsitluses toodi meedet tagasisidestades välja, et meetme vahendid on liiga väikesed ning arenguhüppe saavutamiseks on vajadus suurem.

Meetmele on tulemus- ja väljundmõõdikuteks seatud sarnaselt eelmise meetmega uute ja säilitatud töökohtade arv ning uute või parendatud turismiteenuste või toodete arv piirkonnas (Tabel 40).

Tabel 40. Peipsiääre kvaliteetseks turismisihtkohaks väljaarendamise meetme (M2) tulemus- ja väljundmõõdikud

Mõõdikud	Sihttase	Tegelik tase
Tulemusmõõdik: loodud kohapealsete töökohtade arv	5 uut töökohta	4
Tulemusmõõdik: säilitatud kohapealsete töökohtade arv	25 töökohta	15
Väljundmõõdik: uute/parendatud turismiteenuste/toodete arv piirkonnas:	25 uut/ parendatud kohalikku teenust/toodet	32

3.2.3 M3 - Kogukonna arendamine ja aktiveerimine

Perioodil 2016–2020 on meetmest 3 toetatud 50 projekti³¹ summas 713 tuhat eurot.

Suurima osa projektidega toetati spordi- ja muid vaba aja tegevusi (16 projekti, sh discgolfi väljakute ja mänguväljakute rajamine (kumbagi 3 projekti), lasketiirude kaasajastamine (2 projekti) ning Alutaguse Puhke- ja Spordikeskuse arendamine (2 projekti)); kultuuripärandit (10 projekti, sh kihelkonna pärandkultuuri õppekeskuse rajamine, kiriku fassaadi remont ning erinevatele kollektiividele rahvarõivaste soetamine), noorte tegevust (6 projekti, nt seadmete ja treeningvahendite soetamine) ning kunsti-, muusika- jm kultuuritegevust (5 projekti, sh ürituste korraldamine ja helitehnika soetamine). Lisaks eelmainitutele toetati ka kirikute renoveerimist ning jahimajade renoveerimist või kõrvalhoonete ehitust.

Suurimad toetussummad on olnud üle 60 000 euro taotleja kohta ja väikseimad veidi üle 2000 euro, keskmine toetussumma taotluse kohta oli 14 000 eurot.

Liikmete seas läbi viidud küsitluse põhjal hindavad 87% vastanutest, et meede on vastanud nende vajadustele, mis on suhteliselt keskmine hinnang võrreldes teiste meetmetega (Joonis 26).

Küsitluses toodi meedet tagasisidestades välja, et probleemiks on et ei tule väga palju häid projekte, mistõttu tasuks PAK piirkonnas koos mõelda, mida kogukond üldse vajaks.

Meetmele on tulemus- ja väljundmõõdikuteks seatud parendatud teenuste ja nende kasutajate arv, investeeringuprojektide ning maaelu propageerimisele, pärandkultuuri hoidmisele, turvalisuse arendamisele ning noortele suunatud projektide arv (Tabel 41).

³¹ Toetuse sai 51 projekti, ellu viidi 50 projekti

Tabel 41. Kogukonna arendamise ja aktiveerimise meetme (M3) tulemus- ja väljundmõõdikud

Mõõdikud	Sihttase (2025)	Tegelik tase
Väljundmõõdik: Parendatud teenuste (sh objektid ja seadmed) ja nende kasutajate arv	20 parendatud objekti/teenust, hoonete puhul minimaalselt 20 püsikasutajat	29
Väljundmõõdik: Looduskeskkonnaga hoidmise ja arendamisega seotud investeeringuprojektide arv	5 teostatud arendusprojekti	8
Väljundmõõdik: "Tule maale" tüüpi algatuste arv	5 algatust	1
Väljundmõõdik: Pärandkultuuri hoidmisele suunatud projektide arv	5 projekti	8
Väljundmõõdik: Turvalisuse arendamisele suunatud (ühis)projektide arv	5 projekti	1
Väljundmõõdik: Noortele suunatud projektide ning neis osalevate noorte arv	30 projekti (ürituste puhul min 3 KOVi), kokku 600 osalevat noort (keskmiselt 60 noort projekti kohta)	13 (osalejaid 600)

3.2.4 M4 - Koostöövõrgustike arendamine

Perioodil 2016–2020 on meetmest 4 toetatud 14 projekti summas 380 tuhat eurot.

Suurim osa rahastatud projektidest oli suunatud kohalike ürituste korraldamiseks: sh Alutaguse avastusretked (3 projekti) ja Alutaguse Avastusretkede kontserdid, Peipsi Järvefestivalid I, II, III (3 projekti) ning noortele, sh noorte ettevõtlikkuse toetamisele (2 projekti) ja Alutaguse Lastelaagri korraldamisele (2 projekti).

Lisaks rahastati meetme raames ka eri võrgustike - Peipsimaa võrgustike, Viru LEADER võrgustiku - tugevdamist ning Peipsimaa sihipärast turundamist perioodil 2016-2019.

Suurimad toetussummad on olnud üle 59 000 euro taotleja kohta ja väikseimad veidi alla 5000 euro, keskmine toetussumma taotluse kohta oli 27 000 eurot.

Liikmete seas läbi viidud küsitluse põhjal hindavad 79% vastanutest, et meede on vastanud nende vajadustele, mis on madalaim hinnang COVID-meetme järel (Joonis 26). Samas on see põhjendatav liikmete vähesema teadlikkusega, kuna meede on ainult PAK projektideks.

Meetmele on väljundmõõdikuteks seatud ühis- ja koostööprojektide ning nendes osalejate arv (Tabel 42).

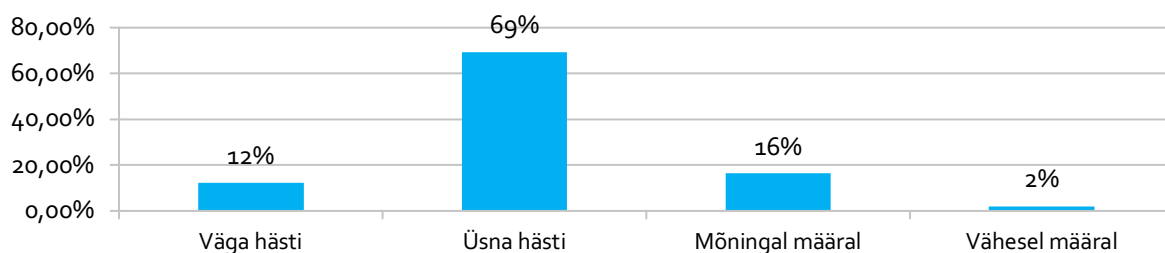
Tabel 42. Koostöövõrgustike arendamise meetme (M4) tulemus- ja väljundmõõdikud

Mõõdikud	Sihttase	Tegelik tase
Väljundmõõdik: Ühis- ja koostööprojektide arv ning nendes osalejate arv	15 ühis- ja koostööprojekti	15

3.3 Rahulolu PAK-i tegevusega

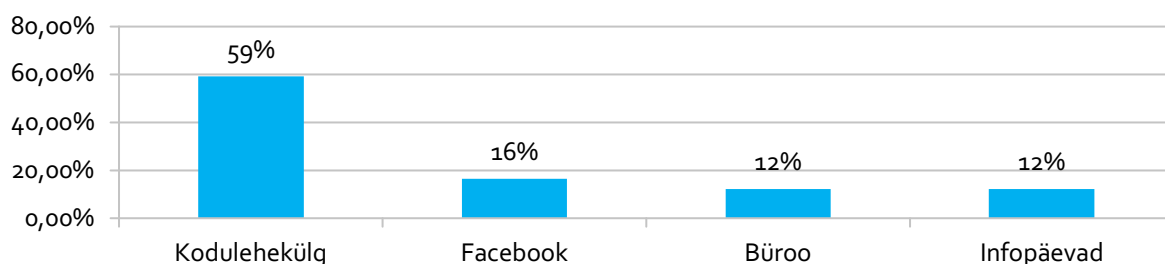
Rahulolu organisatsiooni tegevusega hõlmab erinevaid aspekte, nii rahulolu organisatsiooni juhtimisega, sh avatust ja läbipaistvust, kommunikatsiooni ja info liikumist organisatsioonis, kui rahulolu organisatsiooni tegevusega, sh mil määral see vastab ootustele ja vajadustele.

PAK-i liikmed hindavad oma teadlikkust organisatsiooni tegevustest valdavalt üsna heaks (69%). Enam-vähem võrdväärselt palju on neid, kes väga hästi tegemistega kursis on (15%) ning mõningal määral (11%), vähesel määral kursis olijaid on ainult paar protsenti, seega võib küsitlusele vastanute teadlikkust pidada näiteks teiste piirkondadega võrreldes väga heaks (Joonis 27).

Joonis 27. Teadlikkus, millega PAK tegeleb (n=49)

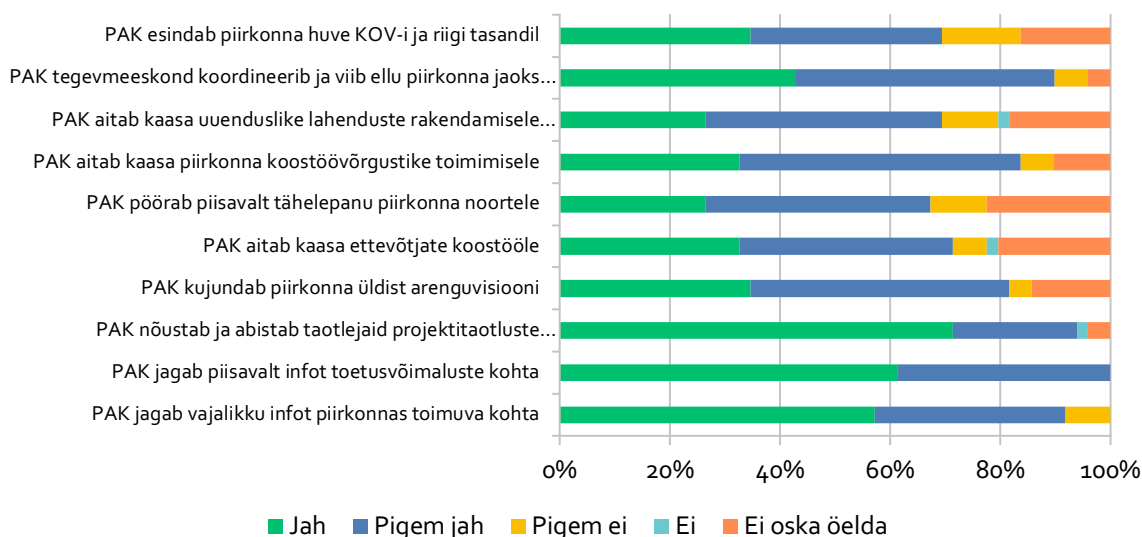
PAK-i liikmed saavad peamiselt organisatsiooni tegemiste kohta infot kodulehelt (59%), sotsiaalmeedia (Facebook) kaudu (16%) või büroo käest (12%) või infopäevadelt (12%), lisaks mainitakse sageli info saamist listi e-kirjade kaudu (Joonis 28).

Joonis 28. Peamised infokanalid (n=49)

Küsitlusele vastajate rahulolu PAK-i tegevusega on väga kõrge – kõigi hinnatavate tegevuste osas on keskmiselt 82% vastanutest kas rahul või pigem rahul. Üldiselt hinnatakse kõrgemalt PAK-i tegevust toetuste eraldamisel (jagab piisavalt infot toetusvõimaluste kohta, nõustab ja abistab taotlejaid projektitaotluste koostamisel ja elluviimisel), info jagamisel piirkonnas toimuva kohta, piirkonna jaoks oluliste projektide koordineerimise ja elluviimisega PAK-i tegevmeeskonna poolt, piirkonna koostöövõrgustike toimimisele kaasa aitamisega ning piirkonna üldise arenguvisiooni kujundamisega. Nende tegevuste osas oli üle 80% vastanutest PAK-i tegevusega rahul.

Vähem oldi rahul keerukamate teemade ja tegevustega nagu uuenduslike lahendustele rakendamise ja ettevõtjatega koostööle kaasaaitamisega, piirkonna huvide esindamisega KOV-i ja riigi tasandil ning noortele piisava tähelepanu pööramisega, kuid ka nende osas oli rahulolu ca 70% (Joonis 29).

Joonis 29. Üldine rahulolu PAK-i tegevusega (küsitlus, n=49)

Projektide taotlemise protsessi hinnatakse suhteliselt kõrgelt – üle 70% vastanutest hindab taotlusprotsessi arusaadavaks ja kogu vajalikku infot kättesaadavaks (hinnangu 8 ja enam punkti 10-punkti skaalal andis 70% vastanutest) ning alla 10% vastanutest hindas taotlusprotsessi mõneti arusaamatuks (info ei olnud kättesaadav, nõuded olid ebaselged) (andsid hinnangu 5 või vähem punkti). Põhjuseks toodi välja eelkõige probleemid kodulehelt kogu vajamineva info leidmisega ning PRIA süsteemist tulenevad nüansid taotlusprotsessis, mille osas tuleb PAK kontorilt nõu küsida, mistõttu on esitatud ettepanekuid, et taotlemisnõuded oleksid üheselt arusaadavad ja selgemalt sõnastatud.

Hinnangud **taotluste menetlemise protsessile** olid väga sarnased – 65% vastanutest andis kõrge hinnangu (8-10 punkti) ning alla 15% hindas punktidega 5 või vähem.

Hinnangud **taotluste hindamise protsessile** olid madalamad – 53% vastanutest andis kõrge hinnangu (8-10 punkti) ning veidi alla 30% hindas punktidega 5 või vähem. Olid üksikud vastajad, kes väljendasid teadmatust, mis punkte komisjon annab ja mida taotlustes jälgib ning tundsid, et kohalikud ja väljakujunenud suhted võivad saada hindamisel kitsaskohaks. Pakuti, et rahajaotus võiks olla läbipaistvam ja toetust võiks jagada vastavalt piirkonna elanike arvule, et igal piirkonnal oleks võrdsemad võimalused igas voorus.

Kuigi valdavalt oldi praeguse taotlusprotsessiga rahul pidades seda selgeks ja arusaadavaks, tõid mõned vastanutest välja ka konkreetsed ettepanekud, mida **võiks taotlusprotseduurides muuta**, need puudutasid bürokraatia vähendamist (kolme hinnapakkumise asemel ühega piirdumist, taotluse põhiosas taotleja vabas vormis kirjaliku põhjendusega piirdumist, milleks tal midagi päriselt vaja on ning dubleerimise vältimist (näiteks projekti eesmärgid, projekti kirjeldus jne), e-keskkonda (kasutada rohkem e-keskkonna võimalusi; sõnastused e-süsteemis, kasutada üheselt arusaadavat terminoloogiat) ning üldiseid toetuse andmise tingimusi, nt tehti ettepanek põllumajandustootjatele taotlemist piirata, tagada toetuste jagunemine ühtlasemalt erinevate piirkondade vahel, et kõigile jaguks midagi (reastada projektid piirkondade lõikes ning võimaldada paindlikumat finantseerimist, kuna võib olla keeruline suurt summat koheselt tegevuse eest maksta). Mitmed ettepanekud puudutavad siiski menetlusetappe või

elemente, mida kohalik tegevusrühm muuta ei saa (nt hinnapakkumised, e-taotluste süsteem jms).

Ca kolmandik küsitlusele vastanutest on avaldanud arvamust kas ja **millega peaks PAK veel tegelema**. Mitmete vastajate hinnangul on PAK-il ülesandeid piisavalt ning tegevust laiendada pole vaja, ent välja pakuti ka konkreetseid ettepanekuid – nii üldisemaid kui konkreetsemaid. Nähti, et PAK tegevuste amplituuda kujuneb koos arengutega, ühiselt võiks panustada, et kujundada ja toetada piirkonna terviklikku visiooni ning luua eeldused uuenduslikuks arenguks ja kriisidest väljumiseks. Konkreetsemad ettepanekud puudutasid algatusi ja projekte, nt korraldada võiks "Maale elama" raames üritusi, mis inimesed maale elama tooks ning jätkata kontsertide projektiga ning piirkonnas tegutsevate ettevõtete informeerimist (kalendrid vms) ja ettevõtete vajaduste ja iseärasuste tundmist ja sellega arvestamist.

Samas enamused ei näe vajadust, et **PAK-i tegevuses ja juhtimises peaks midagi muutma** teistmoodi või paremini korraldama, mitmed kommentaarid väljendavad hinnangut, et PAK-i juhtimine on väga hästi korraldatud. Korduvad ettepanekud hõlmasid info liikumist ja läbipaistvust – selle all mõeldi nii seda, et osa infot jääb mõnikord kuhugi toppama, kui ka et enam võiks olla PAK tegevuse reklaami ja uute huvigruppide kaasamist, rohkem info jagamist väljaspool kodulehte, nii avanevate rahastuste kohta, ülevaated toetatud projektidest koos mõningaste kommentaaridega, mis jäi puudu projektidel, mis rahastust ei saanud või teistpidi - mis oli see "wow-efekt" või tugevus rahastatud projektide puhul. Üksikud arvamused puudutasid nt PAK visiooni (võiks laiemalt teha arutelu ühise visiooni osas, kuhu piirkond suunda võtmas on, mida selleks vajatakse); PAK edendamist kompetentsipõhiselt ja partnerlusest lähtuvalt; hindamist (hindamisse võiks kaasata sõltumatut kõrvalpilku).

Liikmetelt küsiti, kas nad sooviksid olla **enam kaasatud PAK-i tegevustesse**. Üle 60% vastanutest sooviks senisest enam PAK tegevusse kaasatud olla. Veidi alla kolmandiku küsitlusele vastanutest esitas ka omapoolseid ettepanekuid, **kuidas liikmeid paremini PAK-i tegevustesse kaasata**. Ettepanekud võib temaatiliselt kolmeks jaotada. Üks osa ettepanekuid oli seotud konkreetsete ühisüritustega, mida PAK võiks korraldada, teine kommunikatsiooni ja kolmas üldiste ettepanekutega kaasamise korralduse kohta. Soovitakse enam ühiseid üritusi, sh näiteks ühised koolitusi, reise, regulaarseid (nt kord aastas toimuvaid) konverentse, endiste valdade põhiseid liikmete arutelupäevi, rohkem ringreise teistesse ettevõtetesse, et näha, kas toetusest on ka realselt kasu olnud.

Teine osa oli seotud kommunikatsiooni ja oma tegevusest teavitamisega: arvati, et PAK võiks enam teavitada korraldatavatest üritustest ning jagada infot tegevuste kohta ja positiivset tagasisidet tehtavatest/valminud projektide kohta, et saada laiem kõlapind. Samuti võiks olla enam üleskutseid liikmetele ja otsepöördumisi.

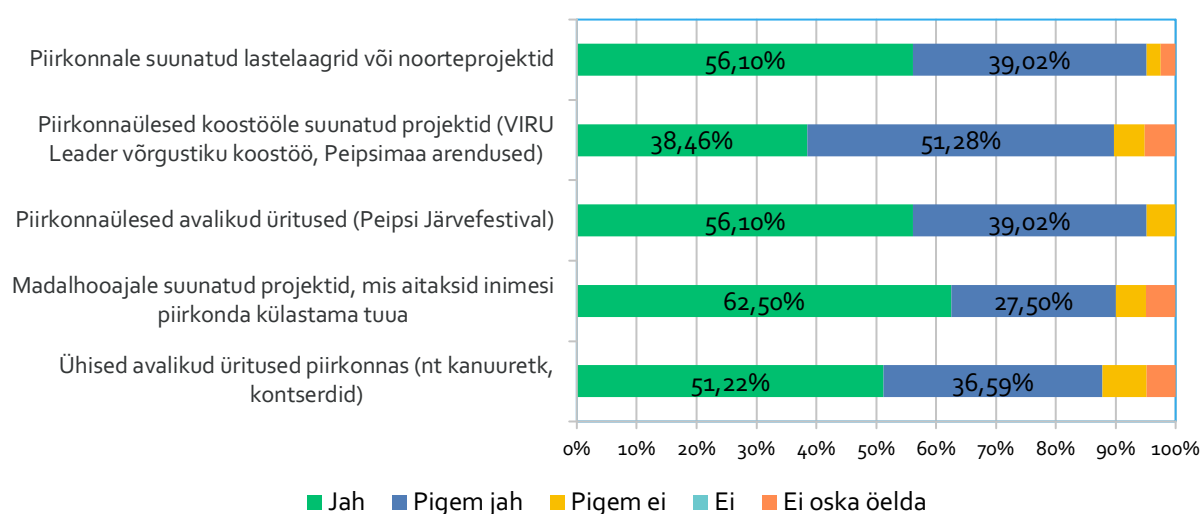
Kolmas osa ettepanekutest on seotud muude kaasamisega seotud aspektidega, mida PAK oma tegevuses rakendada võiks. Pakuti välja, et oleks hea kui oleks sõnastatud PAK paar põhilist eesmärki, mille poole liikuda, mis aitaks liita ühiseks meeskonnaks. Samas leiti, et koos otsuste tegemine ongi väljakutse ning soovitati ühistel arutlustel liikmetelt endilt küsida, kuidas nad sooviksid olla kaasatud ja sellest lähtuvalt tegutseda. Sellega kattus ka soovitus kasutada liikmete erinevaid kaasamise ja tegevuste korraldamise kogemusi.

Samas esines ka vastupidiseid arvamusi – nii veel laiema kui ainult liikmeskonna kaasamise osas (ühe vastaja hinnangul võiks tegevustesse kaasata kõiki, ka neid, kes ei ole liikmed, sh ka projektides osalenud ettevõtteid), kui ka vastupidiselt mitte kellegi kaasamise.

Liikmete hinnangul võiks **PAK enam koostööd teha** eelkõige kohalike väikeettevõtjate ja väiketootjatega piirkonnas ja lähimaakondades, ka nimetati koostööd vabaühendustega, KOV-iga, sarnaste piirkondadega (romantiline rannatee, sibulatee), sarnaste välispartneritega, et jagada kogemusi piirkonna arendamisel. Välja pakuti ka luua mõttekoda, kes kollektiivselt korjaks üles seni seiskunud ideid või sahtlisse jäänud visioone.

Sama suure osa küsitlusele vastanute hinnangul võiks **PAK teha koostööprojekte** piirkonnaüleste avalike ürituste korraldamiseks (nt Peipsi Järvefestival) ning piirkonnale suunatud lastelaagrite või noorte projektide korraldamiseks (üle 90% vastanutest). (Joonis 30)

Joonis 30. Milliseid koostööprojekte võiks PAK piirkonnaüleselt läbi viia? (n=41)

Mõnevõrra vähem, ent siiski valdava enamuse vastajate hinnangul võiks koostööprojekte teha ka piirkonnaülese koostöö toetamiseks, madalhooajale suunatult, mis aitaks inimesi piirkonda külastama tuua ning ühisteks avalikeks üritusteks piirkonnas (nt kanuuretk ja kontserdid).

4 Arenguvajadused ja -potentsiaal

Strateegia tulemuslikuks rakendamiseks on oluline keskenduda piirkonna peamistele tugevustele ning leida lahendusi nõrkuste leevendamiseks. Oluline on teadvustada ka väliskeskkonnast tulenevaid võimalusi ja ohte. Allpool on välja toodud neist kõige olulisemad, mis lähtuvad sotsiaalmajanduslikust analüüsist, piirkondlike ümarlaudade, omavalitsusjuhtide intervjuude ning erinevate täiendavate strateegia juhtrühma ja teiste partneritega arutelude järeldustest. Nii käesolev hetkeolukorra analüüs kui ka erinevate läbiviidud ürituste tulemused on alusmaterjaliks järgmise perioodi strateegia koostamisel.

PAK liikmete ja toetuse taotlejate hulgas läbi viidud küsitlusest selgus, et peamise tegevuspiirkonna tugevustena nähakse piirkonna looduse, kohalike inimeste ning kogukonnaga ja koostööga seotut. Looduskeskkonna puhul hinnatakse selle eripära ja mitmekesisust – Peipsi järve lähedus, lisaks mitmed muud järved, jõed, metsad, sood, rabad, erinevad maastikuvormid ning erilmelised piirkonnad ning looduse säilitamist.

Teiseks peamiseks tugevuseks peetakse tegusaid ja ettevõtlikke inimesi, kellel on mõistev suhtumine, ideedeküllus ja soov piirkonda arendada - kui on vähe inimesi, siis on siin igaühel suuremad võimalused eneseteostuseks kui suures linnas. Samuti tugevat, toetavat ja aktiivset kogukonda, palju aktiivseid mittetulundusühinguid, sh vabatahtlike panustamist mitmetes projektides. Neljanda enimmainsitud tugevusena tuuakse välja hea ja toimiv koostöö ning kokkuhoidmine, sh ettevõtjate omavaheline koostöö, koostöö erinevate teenusepakujate vahel, hästi toimiv koostöökeskus ning tegevusrühma tugev koostöö, aga ka kakskeelse kogukonna lõimimine. Sageli on mainitud ka turismi, millele on rohkem hakatud tähelepanu pöörama ning turismipotentsiaalile metsade ja järve näol, sh Peipsi turism ja Kauksi rand.

Sagedamini nimetati tugevustena veel ettevõtlikkust, KOV teenuste ja elukeskkonna ja avaliku ruumiga seonduvat ning asukohta. Samuti puidutööstust ja põllumajandust, piirkonna väljakujunenud kultuuri ning arengupotentsiaali.

Piirkonna ettevõtlust peetakse mitmekülgeks ja ettevõtlusaktiivsust positiivseks, ettevõtlus areneb ning piisavalt on väikeettevõtteid, sh tuuakse välja toitlustuse valdkond ja peipsi toit. Tugevuseks peetakse ka tugevat omavalitsust ning head infrastruktuuri ja avalike teenuste kättesaadavust, sh Illuka kooli ja lasteaia olemasolu, teenuskeskust, kus valla ametnikud on alati abiks, aga ka head üldiste teenuste kättesaadavust - kõik vajaminev on olemas (poed, apteek, postipunktid, ujula jms).

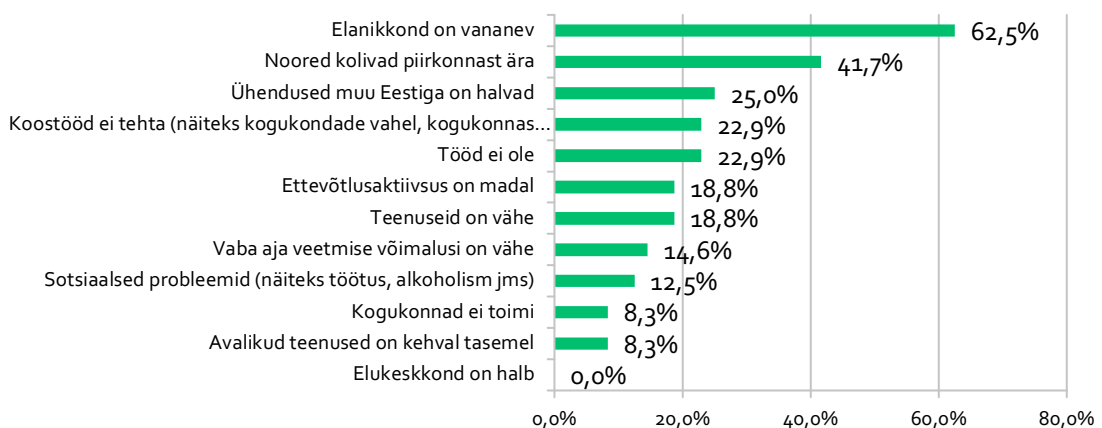
Positiivsena nähakse paikkonna eripära puutööl spetsialiseerumises ning kohaliku puidutööstuse arendamist ja metsandust, samuti põllumajandust ja piisavalt vabu maid, mida põllumajanduslikuks tegevuseks on võimalik kasutusele võtta. Samal ajal ka rahulikku elukeskkonda, kus panustatakse palju avalikku ruumi ja seal pakutavatesse võimalustesse. PAK piirkonda nähakse järjest rohkem areneva piirkonnana, kus on palju seni kasutamata potentsiaali. Piirkonda peetakse kultuuriliselt mitmekesiseks, kus on huvitav ja rohkem tutvustamist vajav pärandkultuur ning välja kujunenud avalikud üritused (kanuumatk, tuletorni kontsert jms).

Üheks tugevuseks peetakse ka geograafilisest asukohast tulenevat – paiknemist, sh Jõhvi linna lähedust ning asumist nii Peipsi järve kui ka Narva-Valga põhimaantee ääres (viimasest tulenevat potentsiaali pole veel kasutusele võetud).

Üksikutel juhtudel on mainitud ka peipsi käsitööd, PAK toetusmeetmete rakendamist, piirkonna mitmekesisust ja eripära, ajalugu ja oskuseid, rahaliste vahendite olemasolu, aga ka mõõduka konkurentsi olemasolu.

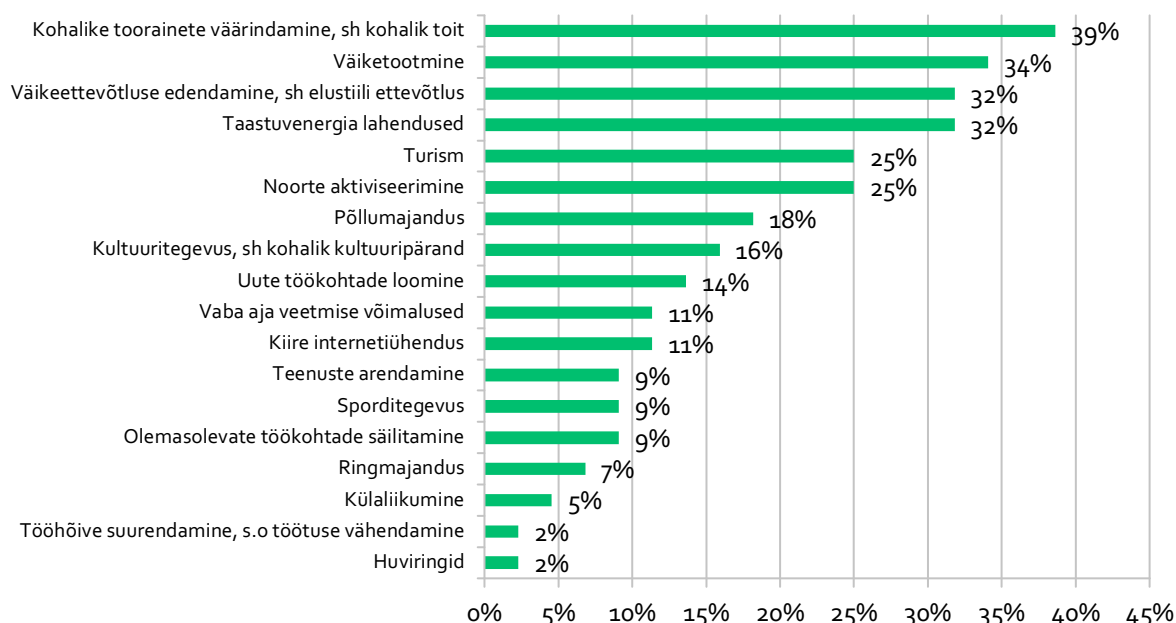
Peamised probleemid tegevuspiirkonnas on seotud elanike vananemise ja noorte piirkonnast ära kolimisega. Probleemidena nimetatakse ka halbu ühendusi muu Eestiga, tööpuudust, vähest koostööd (näiteks kogukondade vahel, kogukonnas inimeste vahel), vähe teenuseid ning madalat ettevõtlusaktiivsust. Mõningatel juhtudel tuuakse välja ka väheseid vaba aja veetmise võimalusi ning sotsiaalseid probleeme (näiteks töötus, alkoholism jms).

Harvem on mainitud probleeme, nagu kehvadel tasemel avalikud teenused või mittetoimivad kogukonnad. Samas on kattuvald teemasid, mida tuuakse osade vastajate poolt esile piirkonna tugevusena ja teise poolt nõrkusena, sellised olid näiteks ettevõtlusaktiivsus, koostöö piirkonnas ning teenuste kättesaadavus (Joonis 31).

Joonis 31. PAK piirkonna peamised probleemid (n=47)

Liikmeskonna ja toetuse saajate küsitlusest ilmneseid valdkonnad, mille toetamist järgmisel perioodil enim oodatakse (Joonis 32). Enim toetamist vajavate teemadena tuuakse eelkõige välja ettevõtlusega seonduv – kohaliku toidu tootmine, väiketootmine ja väikeettevõtluse toetamine – mida peab üle kolmandiku vastanutest vajalikuks. Üle viiendiku vastajatest peab vajalikuks toetada ka turismi ja noorte aktiveerimist. Kõige vähem nähakse vajalikuna toetada ringmajandust, külaliikumist, tööhõive suurendamist ja huviringide tegevust, mille toetamist peavad vajalikuks alla 10% vastanutest.

Joonis 32. Peamised toetust vajavad valdkonnad (küsitlus, n=44)

Vabas vormis esitatud kommentaarides tõid küsitlusele vastajad piirkonnas tugevajavate teemadena välja veel koostöö (erinevate ettevõtjate ja valla organisatsioonidega, et suurendada kohalike ettevõtete sidusust, kohalike küllakogukondade sidusust); kohalikud ja alustavad ettevõtted; turismi (toetades väiksema sesoonsusega ettevõtjaid, lisades erinevaid valikuid) ning noortele suunatud tegevused – noorsootöö, töökohtade loomine, mitmekesisemad avalikud vaba aja veetmise kohad (sh seisvatele ja väärivatele hoonetele uue hingamise ja väljundi andmine), huvitegevus, noorte tagasipöördumine piirkonda.

PAK tegevuspiirkonna elanikkonna arv on järjepidevalt kahanenud ca 1,2% võrra aastas. Kuigi see on veidi madalam kui maakonnas keskmiselt, stabiliseerub rahvaarv tulevikus eeldatavasti tänasest madalamal tasemel. Pole põhjust eeldada, et LEADER-meetme raames jagatavad toetused seda muuta suudaksid. Küll aga saab LEADER olulisel määral panustada piirkonnas levinud elustiili ettevõtluse jätkusuutlikkuse tagamisse, toetades vajalike investeeringute tegemist, tootearendust, uuenduslikke lahendusi ja turundust. Viimane on oluline piirkonda külastavate inimeste arvu suurendamiseks ja tegutsevate ettevõtete tuntuse ja leitavuse kasvatamiseks. Samuti on LEADER-il oluline roll elukeskkonna arendamisel ja kogukondade aktiveerimisel.